

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MELCHIOR WATHELET
της 29ης Απριλίου 2014¹

Υπόθεση C-580/12 P

**Guardian Industries Corp.
Guardian Europe Sàrl
κατά**

Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναιρέσεως — Συμπράξεις — Αγορά επίπεδου γυαλιού — Υπολογισμός του προστίμου —
Συνυπολογισμός των εσωτερικών πωλήσεων των επιχειρήσεων — Εύλογη διάρκεια της δίκης —
Παραδεκτό εκπροθέσμως προσκομισθέντων στοιχείων»

1. Με την υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως η Guardian Industries Corp. και η Guardian Europe Sàrl (στο εξής, ομού: Guardian ή αναιρεσείουσες) ζητούν την αναιρέση της αποφάσεως Guardian Industries και Guardian Europe κατά Επιτροπής², με την οποία το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέρριψε την προσφυγή τους. Με την εν λόγω προσφυγή οι αναιρεσείουσες ζητούσαν την ακύρωση της αποφάσεως της 28ης Νοεμβρίου 2007, με την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τούς είχε επιβάλει πρόστιμο ύψους 148 εκατομμυρίων ευρώ για τη συμμετοχή τους σε σύμπραξη στην αγορά του επίπεδου γυαλιού κατά το διάστημα μεταξύ Απριλίου 2004 και Φεβρουαρίου 2005³.

2. Κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, ζήτημα που αποτελεί και τον πυρήνα της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις «πωλήσεις στη δέσμια αγορά», ήτοι τις εσωτερικές πωλήσεις των καθέτως οργανωμένων επιχειρήσεων. Η Guardian, η οποία προέβη μόνο σε πωλήσεις προς ανεξάρτητους τρίτους, εκτιμά ότι, κατ' επιταγήν της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, το επιβληθέν σε αυτήν πρόστιμο θα έπρεπε να μειωθεί κατά ποσοστό ίσο προς την αναλογία των εσωτερικών πωλήσεων προς τον συνολικό όγκο της αγοράς. Το άλλο σημαντικό ζήτημα που τίθεται στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως είναι κατά πόσον η διάρκεια της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασίας κρίνεται εύλογη, κυρίως διότι από της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας έως την απόφαση περί ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας μεσολάβησε διάστημα τριών ετών και πέντε μηνών, χωρίς εν τω μεταξύ να έχει χωρήσει άλλη διαδικαστική πράξη και άνευ πρόδηλου λόγου.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — T-82/08, EU:T:2012:494, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

3 — C(2007) 5791 τελικό, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 [ΕΚ] [νυν άρθρου 101 ΣΛΕΕ] και του άρθρου 53 της [Σ]υμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/39.165 — Επίπεδο γυαλι), περίληψη της οποίας δημοσιεύθηκε στην ΕΕ 2008, C 127, σ. 9 (στο εξής: επίδικη απόφαση). Στις παρούσες προτάσεις θα χρησιμοποιηθεί η παλαιά αρίθμηση της Συνθήκης καθόσον η επίδικη απόφαση εκδόθηκε υπό την ισχύ της Συνθήκης ΕΚ.

I – Το ιστορικό της διαφοράς

3. Το ιστορικό της διαφοράς και το περιεχόμενο της επίδικης αποφάσεως εκτίθενται στις σκέψεις 1 έως 10 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ως ακολούθως:

- «1 Οι προσφεύγουσες, Guardian Industries Corp. και Guardian Europe Sàrl, ανήκουν στον όμιλο Guardian, ο οποίος δραστηριοποιείται στην παραγωγή επίπεδου γυαλιού και υαλοπινάκων αυτοκινήτων. Η Guardian Industries είναι η επικεφαλής εταιρία στον όμιλο Guardian και κατέχει [έμμεσα] το 100 % του κεφαλαίου της Guardian Europe.
- 2 Στις 22 και 23 Φεβρουαρίου και στις 15 Μαρτίου 2005 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων πραγματοποίησε αιφνιδιαστικούς ελέγχους, μεταξύ άλλων, στις εγκαταστάσεις των Guardian Flachglas GmbH, Guardian Europe και Guardian Luxguard I SA.
- 3 Στις 2 Μαρτίου 2005 οι Asahi Glass Co. Ltd και όλες οι θυγατρικές της, συμπεριλαμβανομένης της Glaverbel SA/NV που μετετράπη εν συνεχεία σε AGC Flat Glass Europe SA/NV (στο εξής: Glaverbel), υπέβαλαν αίτηση απαλλαγής από τα πρόστιμα ή, ενδεχομένως, μειώσεως των προστίμων, βάσει της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3).
- 4 Στις 3 Ιανουαρίου 2006 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), και ενημέρωσε σχετικά τα μέρη στις 6 Μαρτίου 2006.
- 5 Στις 10 Φεβρουαρίου 2006 η Επιτροπή απηύθυνε αιτήσεις παροχής πληροφοριών σε διάφορες εταιρίες, μεταξύ των οποίων και στις προσφεύγουσες. Η Guardian Europe απάντησε στην αίτηση αυτή στις 10 Μαρτίου 2006.
- 6 Στις 9 Μαρτίου 2007 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση αιτιάσεων, την οποία απηύθυνε, στις 13 και 14 Μαρτίου 2007, σε διάφορες εταιρίες, μεταξύ των οποίων και στις προσφεύγουσες.
- 7 Στις 28 Νοεμβρίου 2007 η Επιτροπή εξέδωσε την [επίδικη] απόφαση [...] [η οποία] κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες στις 3 Δεκεμβρίου 2007.
- 8 Η [επίδικη] απόφαση απευθυνόταν επίσης στην Asahi Glass, στην Glaverbel, καθώς και στην Pilkington Deutschland AG, στην Pilkington Group Ltd, στην Pilkington Holding GmbH (στο εξής, από κοινού: Pilkington), στην Compagnie de Saint-Gobain SA και στην Saint-Gobain Glass France SA (στο εξής, από κοινού: Saint-Gobain).
- 9 Στην [επίδικη] απόφαση, η Επιτροπή ανέφερε ότι οι εταιρίες παραλήπτριες αυτής είχαν συμμετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ που κάλυπτε την επικράτεια του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), η οποία συνίστατο στον καθορισμό αυξήσεων τιμών, ελαχίστων τιμών, επιδιωκόμενων τιμών, παγώματος τιμών και άλλων εμπορικών πρακτικών για τις πωλήσεις σε ανεξάρτητους πελάτες τεσσάρων κατηγοριών προϊόντων επίπεδου γυαλιού που χρησιμοποιούνται στον κατασκευαστικό κλάδο, ήτοι υαλοπινάκων επιπλεύσεως, γυαλιού υψηλής ενεργειακής απόδοσης, γυαλιού από συγκολλημένα φύλλα και μη επεξεργασμένων κατόπτρων, καθώς και στην ανταλλαγή εμπιστευτικών εμπορικών πληροφοριών.
- 10 Οι προσφεύγουσες κρίθηκαν ένοχες για την παράβαση κατά την περίοδο από 20 Απριλίου 2004 έως 22 Φεβρουαρίου 2005 και τους επιβλήθηκε από κοινού και εις ολόκληρον πρόστιμο ύψους 148 εκατομμυρίων ευρώ.»

4. Με δικόγραφο της 12ης Φεβρουαρίου 2008 η Guardian προσέβαλε την επίδικη απόφαση ενώπιον του Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου].

II – Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

5. Προς στήριξη του αιτήματός της περί μερικής ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως η Guardian προέβαλε έναν μόνο λόγο ακυρώσεως, αντλούμενο από πλάνη περί τα πράγματα σχετικά με τη διάρκεια της συμμετοχής της στη σύμπραξη και με τη γεωγραφική διάσταση της συμπράξεως. Το αίτημα περί μειώσεως του προστίμου βασιζόταν σε τρεις λόγους. Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ζητείτο η εφαρμογή των συνεπειών εκ της μερικής ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως. Ο δεύτερος λόγος αντλείτο από παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων και από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Ο τρίτος λόγος αντλείτο από πεπλανημένη αξιολόγηση του ρόλου της Guardian στη σύμπραξη. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή στο σύνολό της.

6. Κατ' αρχάς, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη ως ακολούθως επί ενστάσεως απαραδέκτου που προέβαλαν οι προσφεύγουσες σε σχέση με επιστολή προσκομισθείσα από την Επιτροπή τη 10η Φεβρουαρίου 2012:

«19 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν το παραδεκτό της επιστολής της Επιτροπής της 10ης Φεβρουαρίου 2012 προβάλλοντας ότι περιείχε αριθμητικά στοιχεία που δεν τους είχαν ποτέ κοινοποιηθεί προηγουμένως.

20 Η Επιτροπή φρονεί ότι η εν λόγω επιστολή, η οποία συμπληρώνει την από 23 Ιανουαρίου 2012 απάντησή της επί των ερωτήσεων που της έθεσε το Γενικό Δικαστήριο, είναι παραδεκτή.

21 Σημειωτέον ότι η επιστολή αυτή περιήλθε στο Γενικό Δικαστήριο εκτός της προθεσμίας που ετάχθη στην Επιτροπή, εντούτοις κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες στις 10 Φεβρουαρίου 2012. Η επιστολή αυτή περιέχει παρατηρήσεις επί ενός εγγράφου που υπέβαλαν οι προσφεύγουσες στις 8 Φεβρουαρίου 2012, καθώς και μια προσθήκη στην απάντηση της Επιτροπής επί γραπτής ερωτήσεως που έθεσε προς απάντηση το Γενικό Δικαστήριο πριν την επ' ακροατηρίου συζήτηση σχετικά με τη μέθοδο υπολογισμού του ύψους του προστίμου την οποία πρότειναν οι προσφεύγουσες σε περίπτωση αποκλεισμού των [εσωτερικών] πωλήσεων [...]. Σε αυτήν, η Επιτροπή διευκρίνισε, αφενός, ότι τα αριθμητικά στοιχεία που περιέχονταν στον υπ' αριθ. 1 πίνακα της ανακοινώσεως αιτιάσεων αφορούσαν όχι μόνον τις εσωτερικές πωλήσεις, αλλά επίσης τις πωλήσεις ορισμένων κατηγοριών γυαλιού οι οποίες δεν ελήφθησαν τελικώς υπόψη στην [επίδικη] απόφαση και, αφετέρου, την αναλογία μεταξύ των συνολικών πωλήσεων των μελών της συμπράξεως και των εσωτερικών τους πωλήσεων.

22 Λαμβανομένων υπόψη του περιεχομένου της επιστολής αυτής και του γεγονότος ότι διαβιβάσθηκε στις προσφεύγουσες, οι οποίες είχαν επομένως τη δυνατότητα να υποβάλουν τις σχετικές τους παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, πρέπει να θεωρηθεί παραδεκτό το επίμαχο έγγραφο και να απορριφθεί η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλαν οι προσφεύγουσες.»

7. Το αίτημα περί ακυρώσεως απερρίφθη για τους λόγους που εκτίθενται στις σκέψεις 28 έως 93 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

8. Όσον αφορά το αίτημα περί μειώσεως του προστίμου, οι σκέψεις 98 έως 107 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως έχουν ως εξής:

- «98 Οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι η Επιτροπή, αφενός, παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων καθόσον εξαίρεσε από τον υπολογισμό των προστίμων των τριών άλλων μελών της συμπράξεως την αξία των [εσωτερικών] πωλήσεων [...], τουτέστιν των εσωτερικών πωλήσεων σε ομίλους και, αφετέρου, αθέτησε την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως σε σχέση με τους υπολογισμούς αυτούς.
- 99 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν δηλαδή ότι, ελλείψει αιτιολογίας σχετικά με τον υπολογισμό του προστίμου των τριών άλλων μελών της συμπράξεως και λαμβανομένου υπόψη του εμπιστευτικού χαρακτήρα των χρησιμοποιηθέντων στοιχείων, αδυνατούν να προσδιορίσουν τη φύση και την αντίστοιχη αξία των πωλήσεων στη δέσμια αγορά που αποκλείστηκαν για κάθε μετέχοντα στη σύμπραξη. Υποστηρίζουν ότι αποκείται συνεπώς στο Γενικό Δικαστήριο να αντισταθμίσει τον αποκλεισμό των εν λόγω πωλήσεων μειώνοντας το ύψος του προστίμου που τους επιβλήθηκε κατ' αναλογία των αποκλεισμών από την αγορά του επίπεδου γυαλιού. Η λύση αυτή συνάδει προς τις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, [στοιχείο] α', του κανονισμού 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές [του 2006]), στο μέτρο που θα επέτρεπε να αντικατοπτρίζεται προσηκόντως το σχετικό βάρος της επιχειρήσεως στην οικεία αγορά, έχει δε ήδη χρησιμοποιηθεί από το Γενικό Δικαστήριο.
- 100 Οι προσφεύγουσες διευκρινίζουν ότι η Επιτροπή εξαίρεσε [εσωτερικές] πωλήσεις [...] ύψους ενός δισεκατομμυρίου ευρώ επί συνολικού όγκου αγοράς 2,7 δισεκατομμυρίων ευρώ. Το νούμερο αυτό προκύπτει από την αφαίρεση του συνολικού ποσού πωλήσεων επίπεδου γυαλιού που αναφέρει η [επίδικη] απόφαση, ήτοι 1,7 δισεκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 41 της [επίδικης] αποφάσεως), από το συνολικό ποσό που αναγράφεται στην κοινοποίηση αιτιάσεων, ήτοι 2,7 δισεκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 41 της [επίδικης] αποφάσεως), και αντιπροσωπεύει το 37% του συνολικού όγκου μιας αγοράς της οποίας η αξία είναι 2,7 δισεκατομμύρια ευρώ.
- 101 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα των προσφευγουσών.
- 102 Κατά πάγια νομολογία, το περιεχόμενο της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως εξαρτάται από τη φύση της επίδικης πράξεως και του πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε. Από την αιτιολογία πρέπει να διαφαίνεται κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου, κατά τρόπον, αφενός, που να καθιστά δυνατό στον δικαστή να ασκεί τον έλεγχο νομιμότητας και, αφετέρου, να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, ώστε να μπορούν να υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους και να εξακριβώνουν αν η απόφαση είναι ή όχι βάσιμη.
- 103 Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνον βάσει του γράμματός της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα [...].
- 104 Εν προκειμένω, η Επιτροπή έκρινε ότι οι αντίθετες προς [τον] ανταγωνισμό συμφωνίες αφορούσαν πωλήσεις επίπεδου γυαλιού σε ανεξάρτητους πελάτες (αιτιολογική σκέψη 377 της [επίδικης] αποφάσεως) και χρησιμοποίησε επομένως τις πωλήσεις αυτές προκειμένου να υπολογίσει το βασικό ποσό των προστίμων (αιτιολογική σκέψη 41, πίνακας 1, και αιτιολογική σκέψη 470 της [επίδικης] αποφάσεως). Ως εκ τούτου, η Επιτροπή εξαίρεσε από τον υπολογισμό του προστίμου τις πωλήσεις επίπεδου γυαλιού το οποίο πρόκειται να μεταποιηθεί από τμήμα της επιχειρήσεως ή από εταιρία του ίδιου ομίλου. Δεδομένου ότι η ύπαρξη συμπεριφοράς θίγουσας τον ανταγωνισμό αποδείχθηκε μόνον για τις πωλήσεις σε ανεξάρτητους πελάτες, δεν είναι

δυνατόν να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι απέκλεισε από τον υπολογισμό του προστίμου τις εσωτερικές πωλήσεις των καθέτως οργανωμένων μελών της συμπράξεως. Επιπλέον, δεν μπορεί να προβάλλεται έναντι της Επιτροπής η αιτίαση ότι δεν αιτιολόγησε την εξαίρεση των εν λόγω πωλήσεων από τον υπολογισμό του προστίμου.

- 105 Εξάλλου, όπως προέβλεπε η Επιτροπή, δεν αποδείχθηκε ότι τα καθέτως οργανωμένα μέλη της συμπράξεως που προμηθεύουν τα οικεία προϊόντα στα τμήματα της ίδιας επιχειρήσεως ή σε εταιρίες που ανήκουν στον ίδιο όμιλο επιχειρήσεων αποκόμισαν έμμεσο όφελος από τη συμφωνηθείσα αύξηση τιμής ούτε ότι η αύξηση των τιμών στην αγορά προηγούμενου σταδίου είχε ως αποτέλεσμα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά επόμενου σταδίου του μεταποιημένου επίπεδου γυαλιού.
- 106 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων καθότι εξαίρεσε από τον υπολογισμό του προστίμου τις εσωτερικές πωλήσεις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως ή της απαγορεύσεως των διακρίσεων επιβάλλει να μην αντιμετωπίζονται παρόμοιες καταστάσεις κατά τρόπο διαφορετικό και διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός εάν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς [...] Εν προκειμένω, στο μέτρο που η Επιτροπή έκρινε ότι οι αντίθετοι προς τον ανταγωνισμό διακανονισμοί αφορούσαν μόνον την τιμή του επίπεδου γυαλιού που χρεωνόταν στους ανεξάρτητους πελάτες, η εξαίρεση των εσωτερικών πωλήσεων από τον υπολογισμό του προστίμου στις περιπτώσεις των καθέτως οργανωμένων μελών της συμπράξεως είχε ως αποκλειστική συνέπεια να αντιμετωπίσει κατά τρόπο διαφορετικό καταστάσεις αντικειμενικώς διαφορετικές. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων.
- 107 Κατά συνέπεια, ο υπό κρίση λόγος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.»

III – Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

9. Η Guardian και η Επιτροπή έλαβαν μέρος στην έγγραφη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, καθώς και στην επ' ακροατηρίου συζήτηση η οποία διεξήχθη τη 12η Δεκεμβρίου 2013.

10. Προ της εξετάσεως των τριών λόγων αναιρέσεως που προβάλλει η Guardian, επιβάλλεται η εξέταση του παρεμπίπτοντος ζητήματος που ανεφύη στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως (μετά την πρώτη ανταλλαγή υπομνημάτων). Κατ' ουσίαν, στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναιρέσεως η Guardian υποστήριξε ότι η Επιτροπή προσκόμισε το πρώτον με το υπόμνημά της αντικρούσεως αποδεικτικό στοιχείο περί του αντικτύπου της συμπράξεως επί των εσωτερικών πωλήσεων. Το αποδεικτικό αυτό στοιχείο συνίστατο σε δήλωση στην οποία είχε προβεί η Saint-Gobain κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και για την οποία γινόταν λόγος στο σημείο 37 της απαντήσεως της Επιτροπής. Κατά την Guardian, η εν λόγω δήλωση επιβεβαίωνε ότι οι τιμές των πωλήσεων εντός των ομίλων ήταν ευθυγραμμισμένες με τις τιμές που καθορίζονταν από τη σύμπραξη, αντικρούοντας, ως εκ τούτου, τη θέση, την οποία υποστήριζε μέχρι τότε η Επιτροπή και την οποία δέχθηκε το Γενικό Δικαστήριο, περί μη αποδείξεως μιας τέτοια ευθυγραμμίσεως.

11. Το αίτημα της Guardian να της επιτραπεί να απαντήσει επί του ζητήματος αυτού απερρίφθη. Η Guardian ζήτησε εν συνεχεία από το Δικαστήριο να της επιτρέψει να τροποποιήσει την αίτησή της αναιρέσεως, εκτιμώντας ότι το προσκομισθέν στοιχείο συνιστούσε νέο πραγματικό περιστατικό. Το αίτημα αυτό ομοίως απερρίφθη.

12. Κατά την άποψή μου, αρκεί επί του ζητήματος αυτού η διαπίστωση ότι δεν πρόκειται για νέο πραγματικό περιστατικό, καθώς σαφέστατα η Guardian είχε λάβει (ή, εν πάση περιπτώσει, θα μπορούσε να λάβει) γνώση του εγγράφου της Saint-Gobain στο οποίο περιέχεται η εν λόγω δήλωση κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας.

13. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως η Guardian υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, αποφαινόμενο υπέρ της ορθότητας του μη συνυπολογισμού, εκ μέρους της Επιτροπής, των πωλήσεων στη δέσμια αγορά κατά τον καθορισμό των προστίμων που επιβλήθηκαν στις Asahi/Glaverbel, Pilkington και Saint-Gobain, παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχείρισεως. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως η Guardian υποστηρίζει ότι, κρίνοντας παραδεκτή την επιστολή που η Επιτροπή της είχε απευθύνει τη 10η Φεβρουαρίου 2012 (στο εξής: επιστολή της 10ης Φεβρουαρίου 2012), το Γενικό Δικαστήριο παρέβη τον Κανονισμό Διαδικασίας του και παραβίασε τις αρχές του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και της ισότητας των όπλων. Τέλος, στο πλαίσιο του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η Guardian επισημαίνει ότι η διάρκεια της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασίας δεν ήταν εύλογη, στοιχείο που συνιστά προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματός της για δίκαιη δίκη εντός ευλόγου χρόνου. Θα εξετάσω από κοινού τους δύο πρώτους λόγους αναιρέσεως.

A — Επί του πρώτου και του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

14. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισεως. Ο λόγος αυτός στρέφεται κατά των σκέψεων 104 έως 106 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

15. Η Guardian υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι, κατά πάγια νομολογία, για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, οι εσωτερικές πωλήσεις θεωρούνται, κατ' επιταγήν της αρχής της ίσης μεταχείρισεως, ανάλογες προς τις πωλήσεις σε ανεξάρτητους τρίτους⁴. Η Guardian τονίζει εντούτοις ότι δεν αμφισβητεί τη νομιμότητα του αποκλεισμού των εσωτερικών πωλήσεων ως προς τα καθέτως οργανωμένα μέλη της συμπράξεως, αλλά τη νομιμότητα της μη ανάλογης μείωσης του επιβληθέντος σε αυτήν προστίμου.

16. Η Επιτροπή αντιτείνει ότι, με τη σκέψη 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε απλή διαπίστωση περί τα πράγματα επισημαίνοντας —στοιχείο το οποίο δεν αμφισβητήθηκε από την Guardian⁵— ότι είναι άγνωστο αν και κατά πόσον οι καθέτως οργανωμένοι παραγωγοί επίπεδου γυαλιού άντλησαν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά επόμενου σταδίου. Κατά την Επιτροπή, η Guardian δεν απέδειξε εξάλλου ούτε πρωτοδικώς ούτε στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως (οπότε και θα επρόκειτο εν πάση περιπτώσει για όψιμη απόδειξη) την ύπαρξη τέτοιου πλεονεκτήματος.

4 — Αποφάσεις Euroopa Carton κατά Επιτροπής (T-304/94, EU:T:1998:89, σκέψη 117)· KNP BT κατά Επιτροπής (C-248/98 P, EU:C:2000:625, σκέψη 62, η οποία εκδόθηκε επί αιτήσεως αναιρέσεως κατά της αποφάσεως KNP BT κατά Επιτροπής, T-309/94, EU:T:1998:91)· Lögstör Rör κατά Επιτροπής (T-16/99, EU:T:2002:72, σκέψη 360), και Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-71/03, T-74/03, T-87/03 και T-91/03, EU:T:2005:220, σκέψη 260).

5 — Κατά την Επιτροπή, με το σημείο 33 του δικογράφου της αιτήσεως αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες δεν βάλλουν κατά των *περί τα πράγματα* διαπιστώσεων του Γενικού Δικαστηρίου, αλλά επισημαίνουν απλώς ότι το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε εσφαλμένο *νομικό* κανόνα για την αξιολόγηση της σημασίας των εν λόγω διαπιστώσεων.

2. Εκτίμηση

α) Οι σκέψεις 104 και 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

17. Δεν είμαι καθόλου πεπεισμένος για την εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνεία της σκέψεως 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η οποία, υπενθυμίζω, έχει ως έξης: «Εξάλλου, όπως προέβλεπε η Επιτροπή, δεν αποδείχθηκε ότι τα καθέτως οργανωμένα μέλη της συμπράξεως που προμηθεύουν τα οικεία προϊόντα στα τμήματα της ίδιας επιχειρήσεως ή σε εταιρίες που ανήκουν στον ίδιο όμιλο επιχειρήσεων αποκόμισαν έμμεσο όφελος από τη συμφωνηθείσα αύξηση τιμής ούτε ότι η αύξηση των τιμών στην αγορά προηγούμενου σταδίου είχε ως αποτέλεσμα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά επόμενου σταδίου του μεταποιημένου επίπεδου γυαλιού».

18. Επισημαίνεται ότι η σκέψη αυτή, η οποία εισάγεται με τον σύνδεσμο «εξάλλου», δεν αναφέρει από ποιον «δεν αποδείχθηκε» ότι τα καθέτως οργανωμένα μέλη της συμπράξεως αποκόμισαν έμμεσο όφελος από τη σύμπραξη.

19. Συνεπώς, καταχρηστικώς η Επιτροπή συνάγει από τη σκέψη 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι το εν λόγω ενδεχόμενο έμμεσο όφελος έπρεπε να αποδειχθεί από την Guardian.

20. Επιβάλλεται δε να προστεθεί ότι με τη σκέψη 104 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως το Γενικό Δικαστήριο χρησιμοποίησε ομοίως την παθητική φωνή για να επισημάνει ότι «η ύπαρξη συμπεριφοράς θίγουσας τον ανταγωνισμό αποδείχθηκε μόνον για τις πωλήσεις σε ανεξάρτητους πελάτες», επισήμανση η οποία, κατά την Guardian, αντιφάσκει προς το σημείο 377 της επίδικης αποφάσεως, κατά το οποίο οι «αθέμιτες συμφωνίες αφορούσαν τις τιμές που θα εφαρμόζονταν στους ανεξάρτητους πελάτες», χωρίς ωστόσο να αποκλείονται ρητώς οι εσωτερικές πωλήσεις.

β) Ο κανόνας είναι ο συνυπολογισμός των πωλήσεων στη δέσμια αγορά στον κύκλο εργασιών που λαμβάνεται ως βάση για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου

21. Κατά την άποψή μου, μολονότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μια παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ δεν δύναται να καταλαμβάνει τις σχέσεις εντός μιας ενιαίας οικονομικής μονάδας συναποτελούμενης από όμιλο εταιρειών⁶, η νομολογία του Δικαστηρίου⁷ επιβάλλει επίσης την ίση μεταχείριση μεταξύ, αφενός, των πωλήσεων στη δέσμια αγορά ή εσωτερικών πωλήσεων και, αφετέρου, των εξωτερικών πωλήσεων, προκειμένου να αποφεύγεται οιαδήποτε διάκριση μεταξύ των καθέτως οργανωμένων επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων που δεν είναι οργανωμένες κατ' αυτόν τον τρόπο.

22. Η τήρηση του εν λόγω κανόνα επιβάλλεται τόσο από τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998⁸ όσο και από τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006.

23. Όσον αφορά την έννοια «αξία των πωλήσεων», με τα σημεία 5 και 6 της «[ε]ισαγωγής» των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 διευκρινίζεται ότι, «[γ]ια την επίτευξη των [αναφερόμενων] στόχων, ενδείκνυται η Επιτροπή να αναφέρεται στην αξία των πωλήσεων των προϊόντων ή υπηρεσιών με τις οποίες σχετίζεται η παράβαση, ως βάση για τον υπολογισμό των προστίμων» και ότι «[ο] συνδυασμός της αξίας των πωλήσεων με τις οποίες σχετίζεται η παράβαση και της διάρκειας της παράβασης θεωρείται ως κατάλληλη βάση υπολογισμού για να προσδιοριστεί η οικονομική σημασία της

6 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Viho κατά Επιτροπής (C-73/95 P, EU:C:1996:405, σκέψεις 16 και 17).

7 — Απόφαση KNP BT κατά Επιτροπής (EU:C:2000:625, σκέψη 62).

8 — Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού αριθ. 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές του 1998).

παράβασης καθώς και το σχετικό βάρος της συμμετοχής κάθε επιχείρησης σε αυτήν. Η αναφορά στους παράγοντες αυτούς είναι ενδεικτική της τάξης μεγέθους του προστίμου και δεν θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως η βάση μιας αυτόματης και αριθμητικής μεθόδου υπολογισμού» (η υπογράμμιση δική μου).

24. Εν συνεχεία, στο τμήμα «Μέθοδος για τον προσδιορισμό των προστίμων» και, συγκεκριμένα, στο επί μέρους τμήμα «1. Βασικό ποσό του προστίμου» και, ειδικότερα, στο σημείο 13 της ενότητας «Α. Προσδιορισμός της αξίας των πωλήσεων» διευκρινίζεται ότι, «[γ]ια τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή θα χρησιμοποιεί την αξία των πωλήσεων των προϊόντων ή υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν από την επιχείρηση, με τις οποίες η παράβαση σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα ⁹⁾, στον σχετικό γεωγραφικό χώρο εντός του ΕΟΧ. Η Επιτροπή θα χρησιμοποιεί κατά κανόνα τις πωλήσεις της επιχείρησης κατά τη διάρκεια του τελευταίου πλήρους οικονομικού έτους της συμμετοχής της στην παράβαση (στο εξής: αξία των πωλήσεων)¹⁰ (η υπογράμμιση δική μου).

25. Η διαλαμβανόμενη στη σκέψη 104 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαπίστωση ότι η Επιτροπή έκρινε ότι οι επίμαχες, αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, συμφωνίες αφορούσαν τις πωλήσεις επίπεδου γυαλιού σε ανεξάρτητους πελάτες παρ'ότι το γεγονός ότι ο συνυπολογισμός των εσωτερικών πωλήσεων κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου είναι ανεξάρτητος του ζητήματος αν η σύμπραξη αφορά ρητώς ανεξάρτητους πελάτες ή αν, γενικότερα, αυτή εκτείνεται και στην τιμή πωλήσεως εντός των μετεχόντων στη σύμπραξη ομίλων.

ι) Η νομολογία

26. Επιβάλλεται κατ' αρχάς η υπόμνηση ότι, ήδη, προ της εκδόσεως των κατευθυντήριων γραμμών του 1998, η Επιτροπή χρησιμοποιούσε ως βάση τον συνολικό κύκλο εργασιών που είχε πραγματοποιηθεί με το οικείο προϊόν κατά το τελευταίο έτος λειτουργίας της συμπράξεως¹¹.

27. Εν συνεχεία, αφότου ετέθησαν σε ισχύ οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη δυνατότητα της Επιτροπής να ακολουθεί την εν λόγω πρακτική, κρίνοντας¹² ότι «οι κατευθυντήριες γραμμές [του 1998], καίτοι δεν προβλέπουν ότι το ποσό των προστίμων πρέπει να υπολογίζεται με βάση τον ολικό κύκλο εργασιών ή τον σχετικό κύκλο εργασιών, δεν εμποδίζουν να ληφθούν υπόψη αυτοί οι κύκλοι εργασιών κατά την επιμέτρηση του προστίμου, προκειμένου να τηρηθούν οι γενικές αρχές του [...] δικαίου [της Ένωσης] και όταν το επιβάλλουν οι περιστάσεις».

9 — Σε υποσημείωση των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 διευκρινίζεται ότι «[ω]ς τέτοια θα θεωρείται για παράδειγμα η περίπτωση οριζοντίων συμφωνιών καθορισμού τιμών για ένα συγκεκριμένο προϊόν, όταν η τιμή αυτού του προϊόντος χρησιμοποιείται κατόπιν ως βάση για την τιμή προϊόντων κατώτερης ή ανώτερης ποιότητας».

10 — Βλ., επί παραδείγματι, το άρθρο του H. de Broca, *The Commission revises its Guidelines for setting fines in antitrust cases*, δημοσιευμένο στην επίσημη έκδοση της Γενικής Διευθύνσεως «Ανταγωνισμός» της Επιτροπής Competition Policy Newsletter, αριθ. 3, Φθινόπωρο 2006, σ. 1, ο οποίος εξηγεί ότι, «by using a clearer reference to each undertaking's 'value of sales', the 2006 Guidelines intend to reflect, even approximately and imperfectly, the economic importance of the infringement as a whole as well as the relative weight of each undertaking participating in the infringement. The 1998 Guidelines, based on a lump sum system, have often been criticized on that particular aspect, even though this criticism was largely misplaced. In fact, a number of tools corrected the obvious drawbacks of a pure lump sum system. For instance, the Commission fixed starting amounts below the 20 million euros threshold mentioned in the 1998 Guidelines for very serious infringements taking place on small markets; it also differentiated between undertakings on the basis of their respective size in the market concerned (the so-called 'groupings') [...]. If anything, the 1998 Guidelines rather reflected the insufficient level of fines imposed on 'large' infringements or on large players, something which the 2006 Guidelines will probably correct».

11 — Βλ., επί παραδείγματι, Castillo de la Torre, F., *The 2006 Guidelines on Fines: Reflections on the Commission's Practice*, (2011) 33 World Competition 359 (υποσημείωση 37): «In the press release relating to the Cement cartel (IP/94/1108), the Commission stated: 'calculation [of fines] is normally based on the Community turnover in the product concerned'. In Cartonboard, the Commission explained the method used: 'fines of a basic level of 9 or 7.5% of the turnover of each undertaking addressed by the decision on the Community cartonboard market in 1990 were imposed on the undertakings regarded as the "ringleaders" of the cartel and on the other undertakings respectively' (Case T-348/94, *Enso Española v. Commission* [1998] ECR II-1875, para. 247). See also, the calculation of the fine in *Steel Beams*, in Case T-151/94, *British Steel v. Commission* [1999] ECR II-629, paras 598–605».

12 — Βλ. απόφαση *Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψη 209 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, σκέψη 258). Βλ. επίσης, μεταξύ άλλων, απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου *Schunk και Schunk Kohlenstoff-Technik κατά Επιτροπής* (T-69/04, EU:T:2008:415, σκέψεις 176 και 177), αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου *Tomra Systems κ.λπ. κατά Επιτροπής* (T-155/06, EU:T:2010:370, σκέψη 317), και *Ballast Nedam Infra κατά Επιτροπής* (T-362/06, EU:T:2012:492, σκέψη 122).

28. Στις υποθέσεις που θα εξετάσω εν συνεχεία διαπιστώνω ότι εκείνος που αμφισβητούσε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ή του Δικαστηρίου την πρακτική της Επιτροπής να συμπεριλαμβάνει τις πωλήσεις του στη δέσμια αγορά στον κύκλο εργασιών που χρησιμοποιείτο ως βάση για τον υπολογισμό του προστίμου ήταν πάντα το καθέτως οργανωμένο μέλος της συμπράξεως.

29. Συγκεκριμένα, κοινά χαρακτηριστικά των αποφάσεων Europra Carton κατά Επιτροπής (EU:T:1998:89), KNP BT κατά Επιτροπής (EU:C:2000:625), KNP BT κατά Επιτροπής (EU:T:1998:91) (αποφάσεων που αφορούσαν στο σύνολό τους τη σύμπραξη του «Χαρτονιού»), Lögstör Rör κατά Επιτροπής (EU:T:2002:72) (σύμπραξη των «Προμονωμένων σωλήνων»), καθώς και Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής (EU:T:2005:220) (σύμπραξη του «Ειδικού γραφίτη») είναι (i) ότι ο προσφεύγων ήταν καθέτως οργανωμένος, (ii) ότι οι πωλήσεις στη δέσμια αγορά ελήφθησαν υπόψη από την Επιτροπή και (iii) ότι προσφεύγων εκτιμούσε ότι οι συγκεκριμένες πωλήσεις έπρεπε να εξαιρεθούν.

30. Ποια ήταν η απόφαση του Πρωτοδικείου/Γενικού Δικαστηρίου ή του Δικαστηρίου σε εκάστη των εν λόγω υποθέσεων;

31. Στην υπόθεση Europra Carton κατά Επιτροπής (EU:T:1998:89) το τότε Πρωτοδικείο απεφάνθη ότι ο συνυπολογισμός, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, της αξίας των παραδόσεων που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό μιας εταιρείας δεν απαγορευόταν ρητώς από καμία διάταξη. Η προσέγγιση που υιοθετήθηκε στην εν λόγω υπόθεση ήταν η εξέταση των οφελών της συμπράξεως. Πλην όμως, ο προσφεύγων δεν είχε πραγματοποιήσει τις εσωτερικές του πωλήσεις στην τιμή καθοριζόταν στο πλαίσιο της συμπράξεως (σκέψεις 123 και 128).

32. Με τη σκέψη 62 της απόφασης KNP BT κατά Επιτροπής (EU:C:2000:625) το Δικαστήριο¹³ παρέπεμψε στη σκέψη 128 της απόφασης του Πρωτοδικείου και, συντασσόμενο με αυτό, απεφάνθη ότι, «αν δεν ελαμβάνοντο υπόψη οι εντός της Europra Carton παραδόσεις χαρτονιού, θα παρεχόταν αναπόφευκτα αδικαιολόγητο πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις καθέτου συγκεντρώσεως. Στην περίπτωση αυτή, δεν θα υπολογιζόταν το αντλούμενο από τη σύμπραξη όφελος, οπότε η κύρωση εις βάρος της οικείας επιχειρήσεως δεν θα ήταν ανάλογη προς το βάρος της επιχειρήσεως στην αγορά των προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως».

33. Στην υπόθεση KNP BT κατά Επιτροπής, EU:T:1998:91, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι «η προσφεύγουσα δεν [είχε] προσκ[ομίσει] κανένα αποδεικτικό στοιχείο» περί του ότι η Επιτροπή όφειλε να μη λάβει υπόψη τις εντός του ομίλου πωλήσεις (σκέψη 112).

34. Τέλος, με την απόφαση Lögstör Rör κατά Επιτροπής, EU:T:2002:72 (σκέψη 360), και με την απόφαση Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:T:2005:220 (σκέψη 260), το Πρωτοδικείο παρέπεμψε στις αποφάσεις KNP BT κατά Επιτροπής, EU:C:2000:625, και Europra Carton κατά Επιτροπής, EU:T:1998:89.

ii) Οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής

35. Όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο με την απόφασή του KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής¹⁴, αυτή τη φορά σε σχέση με τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006, «[γ]ια λόγους διαφάνειας, η Επιτροπή εξέδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές, με τις οποίες γνωστοποιεί υπό ποιες συνθήκες θα λαμβάνει υπόψη τις διάφορες περιστάσεις της παραβάσεως, καθώς και τις συνέπειες που τούτο μπορεί να έχει για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου». Επιπροσθέτως, το Πρωτοδικείο έκρινε¹⁵ ότι «ναί μεν η οριζόμενη με τις κατευθυντήριες γραμμές μέθοδος υπολογισμού του ποσού

13 — Βλ., επίσης, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischo στην εν λόγω υπόθεση (EU:C:2000:258), τις οποίες ακολούθησε το Δικαστήριο.

14 — C-389/10 P, EU:C:2011:816 (σκέψη 126).

15 — Απόφαση Groupe Danone κατά Επιτροπής (T-38/02, EU:T:2005:367, σκέψη 523).

των προστίμων δεν είναι ασφαλώς η μοναδική δυνατή μέθοδος, πλην όμως είναι ικανή να διασφαλίσει μια *συνεκτική πρακτική λήψεως αποφάσεων* στον τομέα της επιβολής προστίμων, η οποία παρέχει τη δυνατότητα *διασφάλισης της ίσης μεταχείρισης* των επιχειρήσεων που τιμωρούνται λόγω παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού» (η υπογράμμιση δική μου).

36. Το γεγονός ότι στην υπό κρίση υπόθεση αναφέρεται το πρόβλημα του συνυπολογισμού ή μη των εσωτερικών πωλήσεων στον κύκλο εργασιών ο οποίος λαμβάνεται ως βάση για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου (και της ενδεχόμενης διακρίσεως των επιχειρήσεων με κριτήριο την κάθετη ή μη οργάνωσή τους) συνδέεται ασφαλώς με την επαμφοτερίζουσα πρακτική της Επιτροπής κατά την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 και, ειδικότερα, κατά την ερμηνεία της έννοιας «αξία των πωλήσεων» στο πλαίσιο της σχετικής με τα πρόστιμα πολιτικής της¹⁶ (η οποία παλινδρομεί μεταξύ της εξαιρέσεως και της υπαγωγής των εσωτερικών πωλήσεων στην εν λόγω έννοια, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται απρόβλεπτη).

37. Η εν λόγω πρακτική είναι επαμφοτερίζουσα διότι, εν αντιθέσει προς τις υποθέσεις που θα αναφερθούν κατωτέρω, η Επιτροπή επιμένει ότι σε σειρά άλλων, πέραν της υπό κρίση, υποθέσεων η ίδια δεν έλαβε υπόψη τις εσωτερικές πωλήσεις κατά τον υπολογισμό των προστίμων¹⁷. Πέραν, όμως, του γεγονότος ότι οι εν λόγω αποφάσεις της Επιτροπής δεν αναφέρουν ρητώς ότι οι εσωτερικές πωλήσεις δεν συνυπολογίσθηκαν στην αξία των πωλήσεων των καθέτως οργανωμένων παραγωγών¹⁸, οι αποφάσεις αυτές είναι μεταγενέστερες της επίδικης αποφάσεως. Εν ολίγοις, η πρακτική της Επιτροπής συνίστατο ανέκαθεν στον συνυπολογισμό των εσωτερικών πωλήσεων στον κύκλο εργασιών που λαμβάνεται ως βάση για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, τούτο δε έως την επίδικη απόφαση με την οποία η Επιτροπή αναιτιολόγητα (και δη άνευ οιασδήποτε σχετικής επισημάνσεως¹⁹) προέβη σε ριζική μεταβολή της προσεγγίσεώς της.

38. Η νομολογία²⁰ επιβάλλει, όμως, ενιαία ερμηνεία των κατευθυντήριων γραμμών, πλην της περιπτώσεως κατά την οποία η Επιτροπή εκθέτει τους λόγους που δικαιολογούν διαφοροποιημένη ερμηνεία σε συγκεκριμένη υπόθεση. Εξάλλου, προ της «καινοτομίας» που εισήχθη με την επίδικη απόφαση, η πρακτική της Επιτροπής ήταν σύμφωνη τόσο με τη νομολογία όσο και με τις κατευθυντήριες γραμμές.

39. Με την απόφασή της «Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων»²¹ η Επιτροπή υπογραμμίζει, «κατ' αρχάς, ότι η χρησιμοποίηση της διατυπώσεως “των προϊόντων ή υπηρεσιών [...] με τις οποίες η παράβαση σχετίζεται [...]”, αντί της διατυπώσεως “των προϊόντων ή υπηρεσιών που επηρεάζονται” υποδηλώνει ότι το συγκεκριμένο σημείο των κατευθυντήριων γραμμών [...] δεν αφορά τις πωλήσεις αγαθών ή υπηρεσιών ως προς τα οποία υφίσταται άμεση απόδειξη περί του ότι έχουν επηρεασθεί από την παράβαση. Μια τέτοια ερμηνεία του εν λόγω σημείου θα επέβαλλε εξάλλου στην Επιτροπή, για τις

16 — Στο πλαίσιο αυτό βλ., επί παραδείγματι, το προπαρατεθέν άρθρο *The 2006 Guidelines on Fines: Reflections on the Commission's Practice*, κατά το οποίο η απόφαση «Verre automobile» «does not deviate from the 2006 Guidelines, but rather applies the concept of sales indirectly or directly related to the infringement to the case at hand». Συγκεκριμένα, «much depends on whether the concept of sales 'relating' to the infringement is narrowly or broadly construed» (Kerse, C. S., και Khan, N., *EU Antitrust Procedure*, έκτη έκδοση, Sweet & Maxwell, Λονδίνο, 2012, σ. 417). Επιπλέον, όσον αφορά τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 και την έννοια της αξίας των πωλήσεων, «[t]he adoption of this new calculation method has somewhat reduced the margin of discretion of the Commission which, in every case, has to take a reasoned position on the sales included in the calculation of the fines. The identification of the goods and services to which the infringement indirectly or directly relates when setting the fine is expected to be a bone of contention in many cases. In several decisions already adopted under the [2006] Fining Guidelines, the determination of the value of the undertaking's sales of goods or services related to the infringement was highly debated ... [It follows from the Commission's practice] that, in order to determine the basic amount of the fine in cartel cases, the Commission need not provide proof of each occasion on which individual sales were affected by the cartel activities» (Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Community*, εκδόσεις Kluwer Law, 5η έκδοση, σ. 1100).

17 — Η Επιτροπή παραθέτει τις αποφάσεις της C(2009) 7601 τελικό, της 7ης Οκτωβρίου 2009, στην υπόθεση COMP/39.129, Μετασχηματιστές ισχύος, και C(2011) 7436 τελικό, της 19ης Οκτωβρίου 2011, στην υπόθεση COMP/39.605, Λυχνίες καθοδικών ακτ[ίνων].

18 — Στοιχείο το οποίο, υπό το πρίσμα της νομολογίας που παρατίθεται κατωτέρω (με τις σκέψεις 62 έως 64 των προτάσεων) είναι ούτως ή άλλως επικριτέο.

19 — Συναφώς, βλ. επίσης κατωτέρω σημείο 70 των προτάσεων.

20 — Βλ. τη νομολογία που παρατίθεται κατωτέρω (με τα σημεία 62 έως 64 των προτάσεων).

21 — Απόφαση της Επιτροπής της 11ης Μαρτίου 2008, C(2008) 926 τελικό (υπόθεση COMP/38543 – Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων), αιτιολογικές σκέψεις 532 και 533.

ανάγκες του καθορισμού του βασικού ποσού του προστίμου σε υποθέσεις συμπράξεων, την υποχρέωση να αποδεικνύει κάθε φορά ποιες μεμονωμένες πωλήσεις επηρεάστηκαν από τη σύμπραξη, τούτο δε όταν η νομολογία αποκλείει τη συνεκτίμηση, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ], των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων συμφωνίας, οσάκις προκύπτει ότι αυτή έχει ως αντικείμενο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς».

40. Κατά την εν λόγω απόφαση, «[δ]εύτερον, η Επιτροπή εκτιμά ότι ο όρος “σχετίζεται”, ο οποίος περιέχεται στο σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών [...], δεν αναφέρεται στον όρο “πωλήσεις”, αλλά μάλλον στους όρους “προϊόντα και υπηρεσίες”, οι οποίοι περιέχονται στο ίδιο σημείο. Εν ολίγοις, στο σημείο αυτό πρέπει να δοθεί η ερμηνεία ότι, εφόσον η Επιτροπή έχει αποδείξει ποια είναι τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την παράβαση, κατά τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου λαμβάνεται υπόψη η αξία των πωλήσεων όλων αυτών των αγαθών ή υπηρεσιών».

41. Η θεωρία ερμηνεύει τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 κατά τον ίδιο τρόπο. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει ο D. Geradin²², «στην πράξη αυτό σημαίνει ότι η Επιτροπή δεν οφείλει να αποδείξει τον τρόπο κατά τον οποίο η παράβαση επηρέασε μία εκάστη των πωλήσεων, αν αποδεικνύεται ότι η παράβαση επηρέασε ολόκληρη κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών. Ο λόγος είναι ότι η διατύπωση “με τις οποίες η παράβαση σχετίζεται [...]” αναφέρεται στα “προϊόντα ή τις υπηρεσίες” και όχι στις “πωλήσεις”».

42. Στην ως άνω σύμπραξη, γνωστή ως σύμπραξη «υπηρεσιών διεθνών μετακομίσεων», οι συμφωνηθείσες από τους μετέχοντες στη σύμπραξη αθέμιτες πρακτικές δεν είχαν εφαρμοσθεί επί όλων των συμβάσεων που αυτοί είχαν συνάψει εντός της σχετικής αγοράς.

43. Αποφαινόμενο επί της προσφυγής που ασκήθηκε κατά της εν λόγω αποφάσεως της Επιτροπής²³, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα ότι μόνον η αξία των πωλήσεων από τις μετακομίσεις που είχαν πραγματοποιηθεί όντως κατ’ εφαρμογήν των αθέμιτων πρακτικών —και όχι ο συνολικός κύκλος εργασιών που είχε πραγματοποιήσει η Team Relocations στη βελγική αγορά των υπηρεσιών διεθνών μετακομίσεων— μπορούσε να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό της αξίας των πωλήσεων της Team Relocations κατά την έννοια του σημείου 13 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006.

44. Συγκεκριμένα, «το γράμμα [του σημείου] 13 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 κάνει λόγο για πωλήσεις “[...] με τις οποίες η παράβαση σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα” και όχι για πωλήσεις “που επηρεάζονται από την παράβαση”. Από τη διατύπωση [του σημείου] 13 προκύπτει, συνεπώς, ότι πρόκειται για πωλήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στη σχετική αγορά. Τούτο προκύπτει, εξάλλου, σαφέστατα από το γερμανικό κείμενο [του σημείου] 6 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, στο οποίο γίνεται λόγος για “Umsatz auf den vom Verstoß betroffenen Märkten” (πωλήσεις πραγματοποιηθείσες στις αγορές με τις οποίες σχετίζεται η παράβαση). Α fortiori, [το σημείο] 13 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 δεν αφορά μόνον τις περιπτώσεις για τις οποίες η Επιτροπή έχει στη διάθεσή της έγγραφες αποδείξεις της παραβάσεως» (σκέψη 63 της εν λόγω αποφάσεως).

45. Κατά τη σκέψη 64 της ίδιας αποφάσεως, «[η] ερμηνεία αυτή ενισχύεται από τον σκοπό των [...] κανόνων περί ανταγωνισμού [της Ένωσης]. Ειδικότερα, η ερμηνεία που προτείνει η Team Relocations θα σήμαινε ότι, για τον καθορισμό του βασικού ποσού των επιβαλλομένων προστίμων στις υποθέσεις που αφορούν συμπράξεις, η Επιτροπή θα όφειλε σε κάθε περίπτωση να αποδείξει ποιες είναι οι συγκεκριμένες πωλήσεις που επηρεάστηκαν από τη σύμπραξη. Μια τέτοια υποχρέωση ουδέποτε επιβλήθηκε από το δίκαιο της Ένωσης, ουδόλως δε προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε την πρόθεση να επιβάλει μια τέτοια υποχρέωση με τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006».

22 — *The EU Competition Law Fining System: A Reassessment*, (TILEC Discussion Paper, 2011-052) Tilburg: TILEC (ελεύθερη μετάφραση).

23 — Απόφαση Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-204/08 και T-212/08, EU:T:2011:286, σκέψεις 60 έως 68).

46. Εξάλλου, «είναι αναπόφευκτο, στις υποθέσεις που αφορούν συμπράξεις οι οποίες είναι εκ της φύσεώς τους μυστικές, να μην αποκαλύπτονται ορισμένα έγγραφα που αποδεικνύουν τις εκδηλώσεις των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικών [...]» (σκέψη 65).

47. Τέλος, κατά τη σκέψη 66 της ίδιας αποφάσεως, «όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, το μέρος του κύκλου εργασιών που προέρχεται από εμπορεύματα τα οποία αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως δύναται να αποτελέσει επαρκή ένδειξη του μεγέθους της παραβάσεως στην οικεία αγορά [24]. Ειδικότερα, ο πραγματοποιηθείς κύκλος εργασιών για προϊόντα που αποτέλεσαν αντικείμενο περιοριστικής πρακτικής αποτελεί αντικειμενικό στοιχείο παρέχον επαρκή ένδειξη του πόσο επιζήμια είναι η εν λόγω πρακτική για τον ανταγωνισμό υπό συνήθεις όρους [25]. Η αρχή αυτή περιελήφθη στις κατευθυντήριες γραμμές του 2006».

48. Η εν λόγω απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου επικυρώθηκε με απόφαση του Δικαστηρίου²⁶, με τη σκέψη 76 της οποίας επισημαίνεται με σαφήνεια ότι η έννοια «αξία των πωλήσεων» δεν περιορίζεται «στον κύκλο εργασιών που έχει πραγματοποιηθεί αποκλειστικώς με τις πωλήσεις ως προς τις οποίες έχει αποδειχθεί ότι επηρεάστηκαν από [τη σύμπραξη]»²⁷. Κατά το Δικαστήριο (σκέψη 77), ένας τέτοιος περιορισμός «θα είχε εξάλλου ως αποτέλεσμα την τεχνητή υποβάθμιση της οικονομικής σημασίας της διαπραχθείσας από συγκεκριμένη επιχείρηση παραβάσεως, καθώς το γεγονός ότι η πραγματική επίδραση της συμπράξεως σε πωλήσεις απεδείχθη άμεσα μόνο σε περιορισμένο βαθμό θα οδηγούσε εν τέλει στην επιβολή προστίμου το οποίο δεν θα είχε καμιά πραγματική σχέση με την εμβέλεια της οικείας συμπράξεως. Μια τέτοια επιβράβευση της μυστικότητας θα υπονόμειε επίσης τον σκοπό διώξεως και αποτελεσματικής κυρώσεως των παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και, συνεπώς, θα ήταν ανεπίτρεπτη». Ως εκ τούτου (κατά τη σκέψη 78), «το Γενικό Δικαστήριο [...] ορθώς έκρινε, με τη σκέψη 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι “από [το σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006] ουδόλως προκύπτει ότι για τον υπολογισμό της αξίας των οικείων πωλήσεων μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον η αξία των πωλήσεων που απορρέουν από μετακομίσεις οι οποίες όντως επηρεάστηκαν από τις παραβατικές πρακτικές”. Συναφώς, με τη σκέψη 64 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε, χωρίς τούτο να συνιστά πλάνη περί το δίκαιο, στους σκοπούς των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης, με τη σκέψη 65 της ίδιας αποφάσεως, στην αναγκαιότητα συνεκτιμήσεως του μυστικού χαρακτήρα των συμπράξεων, ο οποίος θα καθιστούσε στη συγκεκριμένη περίπτωση “πρακτικώς αδύνατο να βρεθούν στοιχεία σχετικά με κάθε [επηρεαζόμενη] μετακόμιση”, ενώ, με τη σκέψη 66 της ίδιας αποφάσεως, στη νομολογία που απορρέει από την προπαρατεθείσα απόφαση *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής»²⁸.

24 — Απόφαση *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής (100/80 έως 103/80, EU:C:1983:158, σκέψη 121).

25 — Αποφάσεις *British Steel* κατά Επιτροπής (T-151/94, EU:T:1999:52, σκέψη 643) και *Saint-Gobain Gyproc Belgium* κατά Επιτροπής (T-50/03, EU:T:2008:252, σκέψη 84). Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε επίσης το «επικουρικώς προβαλλόμενο» επιχείρημα της *Team Relocations*, κατά το οποίο στην κρίσιμη αξία των πωλήσεων δεν θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνεται ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε από τις μετακομίσεις ιδιωτών, ήτοι τις μετακομίσεις των οποίων το κόστος δεν ανέλαβε τρίτος, καθόσον επρόκειτο για μετακομίσεις επί των οποίων δεν είχαν εφαρμοσθεί οι αθέμητες πρακτικές.

26 — Απόφαση *Team Relocations* κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-444/11 P, EU:C:2013:464).

27 — Το πλήρες κείμενο της σκέψεως 76 είναι το ακόλουθο: «Επομένως, σκοπός του σημείου 13 των κατευθυντήριων γραμμών [...] είναι η πρόκριση ως αφετηρίας για τον υπολογισμό του επιβαλλόμενου σε επιχείρηση προστίμου ποσού το οποίο αντικατοπτρίζει την οικονομική σημασία της παραβάσεως και τον βαθμό αναμείξεως της συγκεκριμένης επιχειρήσεως στην παράβαση αυτή. Συνεπώς, μολονότι η διαλαμβανόμενη στο σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών έννοια της αξίας των πωλήσεων [...] δεν αφικνείται ασφαλώς έως το σημείο να εμπερικλείει τις πραγματοποιηθείσες από την οικεία επιχείρηση πωλήσεις οι οποίες εκφεύγουν της εμβέλειας της φερόμενης ως συμπράξεως, η επίτευξη του επιδιωκόμενου από την εν λόγω διάταξη σκοπού θα διακυβευόταν εάν η έννοια αυτή νοείτο ως περιοριζόμενη «στον κύκλο εργασιών που έχει πραγματοποιηθεί αποκλειστικώς με τις πωλήσεις ως προς τις οποίες έχει αποδειχθεί ότι επηρεάστηκαν από τη σύμπραξη αυτή».

28 — Βλ., επίσης, σκέψεις 85 έως 87 της εν λόγω αποφάσεως του Δικαστηρίου.

49. Με τη σκέψη 28 της απόφασης SGL Carbon κατά Επιτροπής (C-564/08 P, EU:C:2009:703), η οποία αφορά την απόφαση 2004/420/EK²⁹, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι «[α]πό [...] την επίδικη απόφαση προκύπτει εξάλλου ότι τα διάφορα ποσά κύκλων εργασιών και μεριδίων αγοράς, τα οποία συμπεριελάμβαναν τη δεσμευμένη [δέσμια] κατανάλωση, είχαν γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις».

50. Με τη σκέψη 29 της εν λόγω απόφασης το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, «[λ]αμβανομένων υπόψη όλων αυτών των στοιχείων, με τα σημεία 291 έως 295 της επίδικης απόφασης, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι η δέσμια κατανάλωση ελήφθη υπόψη κατά τους υπολογισμούς. Συγκεκριμένα, με το σημείο 292 της εν λόγω απόφασης, η Επιτροπή εξήγησε ότι η συνεκτίμηση της αξίας της δέσμιας καταναλώσεως κατά τον υπολογισμό των κύκλων εργασιών και των μεριδίων αγοράς είναι αναγκαία, διότι ενδεχόμενη αγνόηση αυτής της αξίας θα οδηγούσε κατ' ανάγκην στην παροχή αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος στις καθέτως οργανωμένες επιχειρήσεις. Πράγματι, σε περίπτωση μη συνεκτιμήσεως της εν λόγω αξίας, δεν θα λαμβανόταν υπόψη το πραγματικό όφελος που μια τέτοια επιχείρηση άντλησε από τη σύμπραξη και, ως εκ τούτου, δεν θα επιβαλλόταν στην εν λόγω επιχείρηση πρόστιμο ανάλογο προς το βάρος της στην αγορά των προϊόντων που αφορά η παράβαση».

51. Με τη σκέψη 30 της εν λόγω απόφασης του Δικαστηρίου υπενθυμίζεται «συναφώς ότι ο συνυπολογισμός της δέσμιας καταναλώσεως κατά την εκτίμηση των κύκλων εργασιών και των μεριδίων αγοράς εντός πλαισίου όπως αυτό της προκειμένης περιπτώσεως αναγνωρίστηκε από το Δικαστήριο με την απόφασή του [ΚΝΡ ΒΤ κατά Επιτροπής, EU:C:2000:625, σκέψη 62], από την οποία προκύπτει ότι η μη συνεκτίμηση της αξίας των εσωτερικών παραδόσεων θα συνεπαγόταν κατ' ανάγκην την παροχή αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος στις καθέτως οργανωμένες εταιρείες όσον αφορά την εκτίμηση του οφέλους που τέτοιες επιχειρήσεις αντλούν από σύμπραξη».

52. Επομένως, η Επιτροπή, χωρίς να αποδείξει ότι υπήρξε όφελος από τις παραβάσεις όσον αφορά όλες τις πωλήσεις, συμπεριέλαβε στον υπολογισμό της τις εσωτερικές πωλήσεις.

53. Άλλο παράδειγμα της εν λόγω πρακτικής της Επιτροπής αποτελεί η απόφαση Liquid Crystal Displays (στο εξής: LCD) της 8ης Δεκεμβρίου 2010³⁰, με την οποία η Επιτροπή υπενθύμισε ότι η συνεκτίμηση των πωλήσεων στη δέσμια αγορά κατά των υπολογισμό των «πωλήσεων που επηρεάστηκαν» είναι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006, αναγκαία για την «αποφυγή οιασδήποτε διακρίσεως μεταξύ των καθέτως και των μη καθέτως οργανωμένων εταιρειών»³¹. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή έκρινε ότι τα μέλη της συμπράξεως που ήταν επιχειρήσεις καθέτως οργανωμένες δεν έπρεπε να τύχουν μεταχειρίσεως ευνοϊκότερης εκείνης των λοιπών μετεχόντων.

29 — Απόφαση της Επιτροπής, της 3ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της [Σ]υμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση C.38.359 — [Προϊόντα άνθρακα και γραφίτη για ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές] (EE L 125, σ. 45).

30 — Απόφαση της Επιτροπής C(2010) 8761 τελικό στην υπόθεση COMP/39.309· αιτιολογική σκέψη 382: «Though both Direct EEA Sales and Direct EEA Sales Through Transformed products lead to the inclusion of – respectively – sales to related companies and intra-group sales for some of the parties, focusing on the first EEA sale of the product concerned by the infringement – whether transformed or not – to a company that is not part of the supplier undertaking ensures that no discrimination is made between vertically integrated companies and non-vertically integrated companies»· αιτιολογική σκέψη 383: «As concerns Direct EEA Sales Through Transformed Products, the consumer harm inflicted by the cartel arrangements is clearly represented by the value of panels delivered within the transformed products to the final consumer in the EEA» και, τέλος, αιτιολογική σκέψη 394: «in general, as explained in recital 238 with reference to the Cartonboard case, it can be reasonably assumed that an implemented cartel had effects on direct sales through transformed products». Η εν λόγω αιτιολογική σκέψη 238 έχει ως εξής: «As confirmed by the General Court in [Europa Carton/Commission], even if the higher price resulting from a cartel is not always or not in its entirety passed on to intra-group customers, the competitive advantage deriving from this positive discrimination does foreseeably influence competition on the market [...] Intra-group sales of LCD panels – in as far as they ended up into transformed products sold in the EEA – are therefore to be taken into account, just like intra-cartel sales in the EE».

31 — (Ελεύθερη μετάφραση). Επισημαίνεται συναφώς ότι με την απόφαση C(2008) 3043 της Επιτροπής, της 25ης Ιουνίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της [Σ]υμφωνίας ΕΟΧ (COMP/39.180 – Φθοριούχο αργίλιο) (η οποία οδήγησε στην απόφαση ICF κατά Επιτροπής, T-406/08, EU:T:2013:322, και, εν συνεχεία, στην υπόθεση C-467/13 P, η οποία εκκρεμεί επί του παρόντος ενώπιον του Δικαστηρίου), η Επιτροπή έκρινε ότι το ζήτημα κατά πόσον οι πωλήσεις στη δέσμια αγορά είχαν ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό της αξίας των πωλήσεων και του ύψους του προστίμου δεν ασκούσε επιρροή.

54. Αποφαινόμενο επί της προσφυγής που ασκήθηκε κατά της εν λόγω αποφάσεως της Επιτροπής, το Γενικό Δικαστήριο³² απέρριψε, μεταξύ άλλων, τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος βασιζόταν στην εκτίμηση ότι η Επιτροπή είχε εσφαλμένα λάβει υπόψη τις εσωτερικές πωλήσεις των προσφευγουσών κατά τον υπολογισμό του προστίμου. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, από το σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 δεν προκύπτει ότι για τον υπολογισμό της αξίας των κρίσιμων για τον καθορισμό του προστίμου πωλήσεων δύναται να ληφθεί υπόψη μόνον η αξία των πωλήσεων που απορρέουν από μετακομίσεις οι οποίες επηρεάστηκαν όντως από τις παραβατικές πρακτικές³³ (σκέψη 65). Το γράμμα της εν λόγω διατάξεως αφορά, συγκεκριμένα, τις πωλήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στην οικεία αγορά, ήτοι την αγορά την οποία αφορά η παράβαση. Κατά μείζονα δε λόγο, το εν λόγω σημείο δεν αφορά αποκλειστικώς τις περιπτώσεις για τις οποίες η Επιτροπή έχει στην κατοχή της έγγραφες αποδείξεις της παραβάσεως (σκέψη 66).

55. Το Γενικό Δικαστήριο συνεχίζει επισημαίνοντας ότι «[η] ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τον σκοπό των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης. Συγκεκριμένα, η προτεινόμενη από τις προσφεύγουσες ερμηνεία θα σήμαινε ότι, για τον καθορισμό του βασικού ποσού των προστίμων που επιβάλλονται στις σχετικές με συμπράξεις υποθέσεις, η Επιτροπή θα ήταν υποχρεωμένη σε μία εκάστη των περιπτώσεων να αποδεικνύει ποιες ακριβώς είναι οι πωλήσεις που επηρεάστηκαν από τη σύμπραξη. Μια τέτοια υποχρέωση ουδέποτε επιβλήθηκε από τη νομολογία της Ένωσης, ενώ ουδόλως προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε την πρόθεση να επιβάλει την υποχρέωση αυτή με τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006» (σκέψη 67). «Εφόσον ένα προϊόν που αποτελεί αντικείμενο συμπράξεως πωλείται εντός της εσωτερικής αγοράς, επέρχεται νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εν λόγω αγοράς, η δε Επιτροπή οφείλει να λάβει υπόψη το στοιχείο αυτό κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου που επιβάλλει στην επιχείρηση η οποία άντλησε όφελος από την πώληση αυτή. Συναφώς, επιβάλλεται η επισήμανση ότι το άρθρο 81 ΕΚ σκοπεί στην προστασία όχι μόνο των συμφερόντων των ανταγωνιστών ή των καταναλωτών, αλλά και της διαρθρώσεως της αγοράς και, κατ' επέκταση, του ίδιου του ανταγωνισμού»³⁴ (σκέψη 70). Συνεπώς, «το ζήτημα αν επί της LGE και της Philips εφαρμόστηκαν πράγματι τιμές αυξημένες λόγω της συμπράξεως και αν εν συνεχεία οι εν λόγω εταιρείες μετακύλισαν την ενδεχόμενη αυτή ανατίμηση στην τιμή των τελικών προϊόντων, τα οποία ενσωματώνουν τις LCD της συμπράξεως και τα οποία αυτές πώλησαν στον Ευρωπαϊό καταναλωτή, δεν ασκεί ιδιαίτερη επιρροή» (σκέψη 71).

56. Το Γενικό Δικαστήριο διαπιστώνει επικουρικώς και μόνον ότι «από τη δικογραφία προκύπτει επίσης ότι οι πωλήσεις LCD της συμπράξεως στους πελάτες που συνδέονταν με μέλη της συμπράξεως είχε πράγματι αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων στο πλαίσιο της συμπράξεως» (σκέψεις 73 έως 89). Επιπροσθέτως, το Γενικό Δικαστήριο κρίνει ότι καθοριστικής σημασίας ζήτημα δεν είναι αν οι εν λόγω πωλήσεις πραγματοποιούνταν σε τιμές επηρεασμένες από τη σύμπραξη, αλλά το γεγονός ότι αυτές πραγματοποιούνταν εντός αγοράς επηρεασμένης από την ύπαρξη συμπράξεως, στην οποία μετείχαν οι προσφεύγουσες (σκέψη 97).

57. Στην υπόθεση της συμπράξεως των «[ε]γκαταστάσεων λουτρών»³⁵ είχε προβληθεί το επιχείρημα ότι ορισμένα ειδικά προϊόντα έπρεπε να εξαιρεθούν από την αξία των πωλήσεων ως μη καλυπτόμενα από τη σύμπραξη. Με την απόφασή της η Επιτροπή απέρριψε τη θέση αυτή: ακόμη και αν υποθεθεί ότι ο κατάλογος ειδικών τιμών («special price list») ουδέποτε είχε αποτελέσει, άμεσα ή έμμεσα, αντικείμενο των σχετικών με τις τιμές συζητήσεων κατά τις συναντήσεις των μελών της συμπράξεως, οι συνδεόμενες με τον εν λόγω κατάλογο πωλήσεις είχαν επηρεασθεί από την παράβαση, διότι, κατά πάσα πιθανότητα, οι «ειδικές» αυτές τιμές καθορίζονταν με αναφορά στις τιμές «standard»³⁶.

32 — Απόφαση LG Display και LG Display Taiwan κατά Επιτροπής (T-128/11, EU:T:2014:88, σκέψεις 60 επ.). Βλ., επίσης, απόφαση InnoLux κατά Επιτροπής (T-91/11, EU:T:2014:92).

33 — Βλ., συναφώς, απόφαση Putters International κατά Επιτροπής (T-211/08, EU:T:2011:289, σκέψη 58).

34 — Αποφάσεις T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 38), και GlaxoSmithKline Services κ.λπ. κατά Επιτροπής κ.λπ. (C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P και C-519/06 P, EU:C:2009:610, σκέψη 63).

35 — Απόφαση C(2010) 4185 τελικό της Επιτροπής, της 23ης Ιουνίου 2010, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου [81 ΕΚ] και του άρθρου 53 της [Σ]υμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/C.39.092 — Εγκαταστάσεις λουτρών).

36 — Επί της προβληματικής αυτής βλ. επίσης Kerse, C. S., και Khan, N., σ. 412 έως 419.

58. Το Γενικό Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί της προσφυγής που ασκήθηκε κατά της εν λόγω αποφάσεως (T-373/10, T-374/10, T-382/10 και T-402/10³⁷), απέρριψε ως αβάσιμο τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος αντλείτο από τον συνυπολογισμό μη επηρεασθεισών από την παράβαση πωλήσεων κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε «ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις πωλήσεις προϊόντων στους εμπόρους χονδρικής στο σύνολό τους, συμφώνως προς [το σημείο] 13 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, καθώς οι εν λόγω πωλήσεις είχαν επηρεασθεί στο σύνολο τους, άμεσα ή έμμεσα, από την οικεία παράβαση. Το προβαλλόμενο από τις προσφεύγουσες επιχείρημα ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως ως προς τον κύκλο εργασιών που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κρίνεται απορριπτέο, καθώς η Επιτροπή δεν προέβη συναφώς σε πεπλανημένη εκτίμηση».

59. Ενδιαφέρον εν προκειμένω παρουσιάζει και η απόφαση του Πρωτοδικείου στην υπόθεση T-127/04 επί της συμπράξεως των «[χ]αλκοσωλήνων για βιομηχανική χρήση»³⁸, απόφαση η οποία επικυρώθηκε από το Δικαστήριο με την απόφαση C-272/09 P³⁹. Το Πρωτοδικείο εξέτασε εάν η Επιτροπή είχε εσφαλμένως λάβει υπόψη, κατά τον προσδιορισμό του εύρους της επηρεασθείσας αγοράς, την τιμή του χαλκού. Συναφώς, οι προσφεύγουσες υποστήριζαν, αφενός, ότι η τιμή του χαλκού δεν ενέπιπτε στη σφαίρα ελέγχου των κατασκευαστών σωλήνων για βιομηχανική χρήση, αφού καθοριζόταν σύμφωνα με το LME⁴⁰, και, αφετέρου, ότι η τιμή στην οποία αγοράζεται το εν λόγω μέταλλο καθοριζόταν από τους ίδιους τους αγοραστές των σωλήνων για βιομηχανική χρήση. Οι προσφεύγουσες τόνιζαν επίσης ότι οι διακυμάνσεις της τιμής του χαλκού ουδόλως επηρέαζαν το κέρδος τους. Κατά το Πρωτοδικείο, «[ω]στόσο, διαπιστώνεται ότι κανένας βάσιμος λόγος δεν επιβάλλει ο υπολογισμός του κύκλου εργασιών μιας αγοράς να πραγματοποιείται αφού εξαιρεθούν από αυτόν ορισμένες δαπάνες παραγωγής. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας υπάρχουν δαπάνες που είναι σύμφυτες με το τελικό προϊόν και που ο κατασκευαστής αδυνατεί να ελέγξει, αλλά που συνιστούν παρά ταύτα ουσιώδες στοιχείο του συνόλου των δραστηριοτήτων του και που, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να αποκλειστούν από τον κύκλο εργασιών κατά τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου [41]. Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η τιμή του χαλκού συνιστά σημαντικό τμήμα της τελικής τιμής των σωλήνων για βιομηχανική χρήση ούτε από το γεγονός ότι ο κίνδυνος διακυμάνσεων των τιμών του χαλκού είναι πολύ αυξημένος σε σχέση με άλλες πρώτες ύλες». Επιβάλλεται στο σημείο αυτό η επισήμανση ότι, μολονότι στο πλαίσιο της εν λόγω υποθέσεως το πρόστιμο επιβλήθηκε υπό την ισχύ των κατευθυντήριων γραμμών του 1998, η προσέγγιση του Πρωτοδικείου παραμένει χρήσιμη υπό την ισχύ των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, καθόσον το επιβληθέν πρόστιμο στηρίζεται στη συνολική αξία της σχετικής αγοράς.

60. Τέλος, με την απόφαση COMP/39.125 «Υαλοπίνακες αυτοκινήτου»⁴² η Επιτροπή έλαβε υπόψη ως κρίσιμες για τον υπολογισμό του προστίμου πωλήσεις μόνον τις πωλήσεις των προμηθευτών υαλοπινάκων προς τους κατασκευαστές αυτοκινήτων για τους οποίους υφίσταντο άμεσες αποδείξεις περί συμπράξεως. Το γεγονός αυτό είχε επίσης επισημανθεί από την Team Relocations στην υπόθεση

37 — Απόφαση Villeroy & Boch Austria κ.λπ. κατά Επιτροπής (EU:T:2013:455, σκέψεις 335 επ.): επί παραδείγματι, σκέψη 342: «επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύουν ότι ο συντονισμός των τιμών πωλήσεως προς τους εμπόρους χονδρικής σύμφωνα με τους εν λόγω πίνακες ακαθάριστων τιμών δεν ασκούσε επιρροή στον καθορισμό των λοιπών πινάκων τιμών. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή με τα υπομνήματά της, χωρίς να εντοπίζεται επί του σημείου αυτού αντεπιχείρημα ή ανταπόδειξη εκ μέρους των προσφευγουσών, οι πίνακες ακαθάριστων τιμών που εφαρμόζονταν στις πωλήσεις προϊόντων προς τους εμπόρους χονδρικής και οι οποίοι αποτελούσαν αντικείμενο συντονισμού ηδύναντο να χρησιμεύουν ως πίνακας αναφοράς για τους κατασκευαστές εγκαταστάσεων λουτρών, οσάκις αυτοί πωλούσαν στους εμπόρους χονδρικής τα προϊόντα τους που δεν προορίζονταν για το δίκτυο διανομής των τριών σταδίων». Βλ., επίσης, αποφάσεις Keramag Keramische Werke κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-379/10 και T-381/10, EU:T:2013:457), Rubinetteria Cital κατά Επιτροπής (T-368/10, EU:T:2013:460) («Εγκαταστάσεις λουτρών»), καθώς και Parker ITR και Parker-Hannifin κατά Επιτροπής (T-146/09, EU:T:2013:258) («Θαλάσσιοι σωλήνες»).

38 — Απόφαση KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής (EU:T:2009:142, σκέψεις 89 έως 91).

39 — Απόφαση KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής (EU:C:2011:810).

40 — The London Metal Exchange (Χρηματιστήριο Μετάλλων του Λονδίνου).

41 — Το Πρωτοδικείο παραπέμπει συναφώς στην απόφασή του Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-25/95, T-26/95, T-30/95 έως T-32/95, T-34/95 έως T-39/95, T-42/95 έως T-46/95, T-48/95, T-50/95 έως T-65/95, T-68/95 έως T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, EU:T:2000:77, σκέψεις 5030 και 5031).

42 — Απόφασης της Επιτροπής C(2008) 6815 τελικό, της 12ης Νοεμβρίου 2008, περίληψη της οποίας είναι δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα της 25ης Ιουλίου 2009 (EE C 173, σ. 13).

επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:T:2011:286. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, στην αιτιολογική σκέψη 663 της αποφάσεως «Υαλοπίνακες αυτοκινήτου», η Επιτροπή έλαβε ως βάση ότι το γεγονός ότι δεν υφίσταντο συγκεκριμένες αποδείξεις για κάθε συζήτηση που αφορούσε τις «περιπτώσεις των αυτοκινήτων» δεν περιορίζει τον προσδιορισμό της αξίας των πωλήσεων μόνο στις περιπτώσεις για τις οποίες υφίσταντο άμεσες αποδείξεις, διότι οι αθέμιτες πρακτικές είναι εκ της φύσεώς τους μυστικές συμφωνίες και οι αποδείξεις παραμένουν ελλιπείς στην πλειονότητα, αν όχι στο σύνολο, των περιπτώσεων⁴³. Μολονότι εν συνεχεία, με τις αιτιολογικές σκέψεις 664 έως 667 της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή σχετικοποιεί την αρχή αυτή, το Γενικό Δικαστήριο προέβη στη διαπίστωση ότι η εν λόγω σχετικοποίηση αφορά αποκλειστικώς δύο εξαιρετικές περιόδους στην αρχή και στο τέλος της χρονικής διάρκειας της παραβάσεως, διότι η Επιτροπή υπέθετε ότι, κατά τη διάρκεια των εν λόγω περιόδων, οι προμηθευτές υαλοπινάκων αυτοκινήτων είχαν τροποποιήσει τις προσφορές που προορίζονταν αποκλειστικώς για επιλεγμένους μεγάλους πελάτες. Ως εκ τούτου, κατά το Γενικό Δικαστήριο, η προσέγγιση που ακολούθησε η Επιτροπή με την εν λόγω απόφαση δεν ήταν αντίθετη προς την υιοθετηθείσα με την απόφαση «Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων».

61. Παρά ταύτα, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, θα μπορούσε η Επιτροπή να αποστεί δικαιολογημένως των κατευθυντήριων γραμμών της;

62. Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει⁴⁴, «αποφαινόμενο σχετικά με μέτρα εσωτερικής τάξεως ληφθέντα από τη διοίκηση, ότι τα μέτρα αυτά, ναι μεν δεν μπορούν να χαρακτηρίζονται ως κανόνας δικαίου τον οποίο οφείλει να τηρεί σε κάθε περίπτωση η διοίκηση, πλην όμως περιέχουν κανόνα συμπεριφοράς που υποδεικνύει την ακολουθητέα τακτική, από την οποία η διοίκηση δεν μπορεί να παρεκκλίνει σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση χωρίς να προσδιορίσει τους σχετικούς λόγους που πρέπει να συμβιβάζονται με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Τέτοια μέτρα συνιστούν, επομένως, πράξη γενικής ισχύος, το παράνομο της οποίας μπορούν να προβάλλουν οι ενδιαφερόμενοι κοινοτικοί υπάλληλοι προς στήριξη προσφυγής στρεφόμενης κατά ατομικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί βάσει των μέτρων αυτών».

63. Επιπροσθέτως, κατά το Δικαστήριο, «[μ]ια τέτοια νομολογία εφαρμόζεται κατά μείζονα λόγο σε κανόνες συμπεριφοράς που αποβλέπουν στην παραγωγή εξωτερικών αποτελεσμάτων, όπως συμβαίνει με τις κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν τους επιχειρηματίες». Επιπλέον, «[τ]ο [οικείο] θεσμικό όργανο, θεσπίζοντας τέτοιους κανόνες συμπεριφοράς και αναγγέλλοντας με τη δημοσίευσή τους ότι θα τους εφαρμόζει πλέον στις περιπτώσεις που οι κανόνες αυτοί αφορούν, αυτοπεριορίζεται κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως και δεν μπορεί να αποκλίνει από τους κανόνες αυτούς, διότι άλλως θα [επέλθουν έναντι αυτού] ενδεχομένως [οι προβλεπόμενες έννομες συνέπειες] λόγω παραβιάσεως γενικών αρχών του δικαίου, όπως είναι η ίση μεταχείριση ή η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Δεν μπορεί συνεπώς να αποκλείεται ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις και ανάλογα με το περιεχόμενό τους, οι κανόνες αυτοί συμπεριφοράς που είναι γενικής ισχύος μπορούν να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα»⁴⁵.

43 — Αιτιολογική σκέψη 663: «the fact that specific evidence is not available for each and every discussion that took place on the respective car accounts within the overall arrangements does not limit the determination of the relevant value of sales to only those accounts for which such specific evidence is available».

44 — Βλ. απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:C:2005:408 (σκέψη 209 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Βλ., επίσης, αποφάσεις Fuji Electric κατά Επιτροπής (T-132/07, EU:T:2011:344, σκέψη 235) και (προκειμένου για τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006) Denki Kagaku Kogyo και Denka Chemicals κατά Επιτροπής (T-83/08, EU:T:2012:48, σκέψη 107).

45 — Όπ.π., αντιστοίχως, σκέψεις 210 και 211.

64. Επιπροσθέτως, όπως επιβεβαίωσε το Πρωτοδικείο⁴⁶, «καίτοι η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του ύψους κάθε προστίμου, χωρίς να είναι υποχρεωμένη να εφαρμόζει συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο [47], δεν μπορεί να αποστεί από τους κανόνες με τους οποίους έχει αυτοδεσμευθεί [48]. Δεδομένου ότι οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν ένα μέσον το οποίο αποσκοπεί στο να διευκρινισθούν, τηρουμένων των κανόνων δικαίου υπέρτερης τυπικής ισχύος, τα κριτήρια που η Επιτροπή προτίθεται να εφαρμόσει κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει κατά τον καθορισμό των προστίμων, η Επιτροπή οφείλει πράγματι, κατά την επιμέτρηση των προστίμων, να λαμβάνει υπόψη τα προβλεπόμενα στις κατευθυντήριες γραμμές, ιδίως τα στοιχεία που προβλέπονται από επιτακτικούς κανόνες [49]».

65. Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως η Επιτροπή όχι μόνον απέστη ανατιολόγητα των κατευθυντήριων γραμμών της και της ερμηνείας που η ίδια είχε δώσει σε αυτές, αλλά, σε σχέση επί παραδείγματι με την υπόθεση Eurographics κατά Επιτροπής, EU:T:1998:89, αντέστρεψε πλήρως την επιχειρηματολογία της!

66. Συγκεκριμένα, στην εν λόγω υπόθεση, η Επιτροπή ουδέποτε υποστήριξε ή υπέθεσε ότι οι συμφωνηθείσες από τα μέλη της συμπράξεως γενικές ανατιμήσεις εφαρμόζονταν πράγματι στις πωλήσεις στο εσωτερικό των δικών τους δόμων. Αντιθέτως, ενώπιον του Πρωτοδικείου η Επιτροπή υποστήριξε ότι «η προσφεύγουσα διέθετε στο εμπόριο πτυσσόμενα χαρτοκιβώτια, τα οποία κατασκεύαζε με βάση τα καλυπτόμενα από την απόφαση προϊόντα. Ετύγχανε έτσι αθέμιτου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, δεδομένου ότι δεν μπορεί να ισχυριστεί σοβαρά ότι τιμολογούσε τις εντός του ομίλου συναλλαγές με τις ίδιες υπερβολικές τιμές τις οποίες τιμολογούσε η σύμπραξη. Συνεπώς, με τη μια ή την άλλη μορφή, αντλούσε όφελος από την πώληση των προϊόντων που αποτελούσαν αντικείμενο των συμπαιγνιακών συμφωνιών. Κατά συνέπεια, δεν δικαιολογείται να μη ληφθούν υπόψη οι λεγόμενοι “εσωτερικοί” κύκλοι εργασιών. Αν γινόταν δεκτή η άποψη της [προσφεύγουσας], θα παρεχόταν αδικαιολόγητα ευνοϊκή μεταχείριση στους παραγωγούς με συγκεντρωμένη δομή». Θα ήταν άλλωστε «ανακριβής ο ισχυρισμός ότι κανένας κύκλος εργασιών δεν πραγματοποιήθηκε με τα επίδικα προϊόντα χαρτονιού, διότι αυτά εχρησιμοποιούντο για τη παραγωγή πτυσσομένων χαρτοκιβωτίων που διετίθεντο στην αγορά» (σκέψεις 117 και 118 της εν λόγω αποφάσεως).

67. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι «τα εργοστάσια κατασκευής πτυσσόμενων χαρτοκιβωτίων της προσφεύγουσας, δηλαδή η ίδια η προσφεύγουσα, άντλησαν όφελος από τη σύμπραξη χρησιμοποιώντας, ως πρώτη ύλη, χαρτόνι δικής της παραγωγής. Συγκεκριμένα, αντίθετα απ’ ό,τι οι ανταγωνιστές μεταποιητές της, η προσφεύγουσα δεν βαρυνόταν από την αύξηση του κόστους την οποία προκαλούσαν οι ανατιμήσεις που αποφασίζονταν κατόπιν συνεννόησεως» (σκέψη 127 της εν λόγω αποφάσεως· η υπογράμμιση δική μου).

68. Κατά την άποψή μου, η προσέγγιση αυτή αντιστοιχεί στην οικονομική πραγματικότητα που αποτελεί τη βάση της αποφάσεως του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως KNP BT κατά Επιτροπής, EU:C:2000:625 (σκέψη 62), διότι, όπως κατ’ ουσίαν αναγνώρισε το Δικαστήριο με την εν λόγω απόφαση, οι καθέτως οργανωμένες επιχειρήσεις δύνανται να αντλούν σε επόμενο στάδιο οφέλη από τις τιμές που η σύμπραξη εφαρμόζει σε προηγούμενο στάδιο.

46 — Απόφαση Daiichi Pharmaceutical κατά Επιτροπής (T-26/02, EU:T:2006:75, σκέψη 49).

47 — Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση Martinelli κατά Επιτροπής (T-150/89, EU:T:1995:70, σκέψη 59).

48 — Βλ., κατ’ αναλογία, απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής (T-7/89, EU:T:1991:75, σκέψη 53), η οποία επικυρώθηκε κατ’ αναίρεση με την απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής (C-51/92 P, EU:C:1999:357).

49 — Απόφαση JFE Engineering κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-67/00, T-68/00, T-71/00 και T-78/00, EU:T:2004:221, σκέψη 537).

69. Εν συμπεράσματι, η Επιτροπή αντέστρεψε πλήρως τη διαδικασία. Ενώ κατ' αρχήν αυτή όφειλε να συμπεριλάβει τις εσωτερικές πωλήσεις ή πωλήσεις στη δέσμια αγορά στον κύκλο εργασιών ο οποίος χρησιμοποιείται ως βάση για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, εκτός εάν ήταν σε θέση να αποδείξει τη συνδρομή εξαιρετικών ή ειδικών περιστάσεων που θα δικαιολογούσαν αντίθετη πρακτική, η Επιτροπή εξαίρεσε τις εν λόγω πωλήσεις για τον λόγο ότι δεν απεδεικνύετο ή η ίδια (ή η Guardian;) δεν είχε αποδείξει ότι οι εσωτερικές αυτές πωλήσεις είχαν συνδράμει στο δημιουργηθέν από τη σύμπραξη ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

70. Με άλλα λόγια, παρά τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου και παρά την ακολουθούμενη στις προαναφερθείσες αποφάσεις της Επιτροπής πρακτική (και μολονότι η ιδέα των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 ήταν ακριβώς η επικέντρωση της εξετάσεως στην οικεία αγορά), η Επιτροπή εξαίρεσε τις εσωτερικές πωλήσεις χωρίς να παράσχει συναφώς οιαδήποτε αιτιολογία⁵⁰.

71. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο επικυρώνοντας την επίδικη απόφαση, η οποία παντελώς αναιτιολόγητα απέκλεισε τις εσωτερικές πωλήσεις από τον κύκλο εργασιών.

γ) Δεδομένου ότι ορισμένοι μόνον εκ των μετεχόντων στη σύμπραξη ήταν καθέτως οργανωμένοι, συνεπάγεται ο μη συνυπολογισμός των εσωτερικών τους πωλήσεων διάκριση εις βάρος εκείνων οι οποίοι δεν ήταν καθέτως οργανωμένοι;

72. Η Επιτροπή ουδόλως εμποδίζεται να εφαρμόσει συντελεστή μείωσης της κυρώσεως εάν εκτιμά ότι τούτο δικαιολογείται από την ανάγκη τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας.

73. Σε μια τέτοια περίπτωση η Επιτροπή δεν δύναται εντούτοις να παραβιάζει άλλες γενικές αρχές, ήτοι εν προκειμένω την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, κατ' επιταγήν της οποίας ανάλογες καταστάσεις δεν δύναται να αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διαφορετικό ούτε καταστάσεις διαφορετικές κατά τρόπο όμοιο, εκτός εάν η αντιμετώπιση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς⁵¹. Όταν, όμως, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αντιμετώπισε όλους τους μετέχοντες στη σύμπραξη κατά τον ίδιο τρόπο (εξαιρώντας τις πωλήσεις στη δέσμια αγορά), παρ'ότι το γεγονός ότι μεταξύ των τεσσάρων μελών της συμπράξεως η μόνη που δεν ήταν καθέτως οργανωμένη ήταν η Guardian.

74. Η μείωση της κυρώσεως στην οποία προέβη η Επιτροπή, εξαιρώντας τις πωλήσεις στη δέσμια αγορά από τον κύκλο εργασιών ο οποίος χρησιμοποιείται ως βάση για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, συνεπάγεται επομένως «αδικαιολόγητο πλεονέκτημα [για τις] επιχειρήσεις καθέτου συγκεντρώσεως»⁵². Συνεπώς, η επιβαλλόμενη στις εν λόγω επιχειρήσεις κύρωση «δεν θα ήταν ανάλογη προς το βάρος [τους] στην αγορά των προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως»⁵³. Συγκεκριμένα, κατ' αυτόν τον τρόπο, επιβάλλεται στις καθέτως οργανωμένες εταιρείες κύρωση η οποία, τηρουμένων των αναλογιών, δεν είναι ανάλογη προς την ικανότητά τους να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό και να επωφεληθούν, ως εκ τούτου, της εν λόγω παραβάσεως.

50 — Επισημαίνεται στο σημείο αυτό ότι, παραδόξως, κατά τη διοικητική διαδικασία, το ζήτημα της μεταχειρίσεως των πωλήσεων στη δέσμια αγορά/εσωτερικών πωλήσεων δεν εθίγη ούτε με την ανακοίνωση των αιτιάσεων ούτε κατά την ακρόαση, ως εάν νοείτο κατά το χρονικό εκείνο σημείο ότι οι εσωτερικές πωλήσεις έπρεπε να συνυπολογισθούν. Επισημαίνεται επίσης ότι καμία εκ των συνολικώς 541 αιτιολογικών σκέψεων της επίδικης αποφάσεως δεν είναι αφιερωμένη στη δικαιολόγηση της εξαίρεσεως των εσωτερικών πωλήσεων, η οποία λαμβάνεται ως δεδομένη κατά τον υπολογισμό του προστίμου. Σημειώνεται επίσης ότι: (i) κατά την Guardian, η Επιτροπή αποφάσισε την έσχατη στιγμή να μεταβάλει τη γνώμη της επί των πωλήσεων στη δέσμια αγορά· και (ii) σύμφωνα με το προπαρατεθέν άρθρο που δημοσίευσε μέλος του προσωπικού της Επιτροπής (*The 2006 Guidelines on Fines: Reflections on the Commission's Practice*, σ. 369 και υποσημείωση 56): «There is no consolidated practice as regards 'captive sales', and it would appear that the Commission will assess the specific circumstances of the case in order to decide whether to take them into account or not [...] [the captive sales] were *finally* excluded in Flat Glass» (η υπογράμμιση δική μου).

51 — Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής (C-550/07 P, EU:C:2010:512, σκέψεις 54 και 55 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

52 — Βλ. απόφαση KNP BT κατά Επιτροπής, EU:C:2000:625 (σκέψη 62).

53 — Ό.π.

75. Μια τέτοια προσέγγιση συνεπάγεται, επομένως, διάκριση εις βάρος των επιχειρήσεων που δεν είναι καθέτως οργανωμένες, εν προκειμένω εις βάρος της Guardian.

76. Επισημαίνεται δε εν είδει απλού σχολίου ότι από τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η επιβληθείσα στην Guardian κύρωση είναι η βαρύτερη, μολονότι η εν λόγω εταιρεία είναι ο μικρότερος εκ των τεσσάρων παραγωγών εντός του ΕΟΧ. Το μερίδιό της στην ευρωπαϊκή παραγωγή επίπεδου γυαλιού αντιπροσωπεύει μόλις το 13 %, υπολειπόμενο σημαντικά εκείνου της Saint-Gobain (25 %), της Pilkington (24 %) και της Glaverbel (20 %) ⁵⁴. Ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε ο όμιλος Guardian σε παγκόσμιο επίπεδο ανήλθε το 2004 σε 3,878 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ εκείνος της Saint-Gobain ήταν οκτώ φορές υψηλότερος (32,02 δισεκατομμύρια ευρώ), εκείνος της Asahi/Glaverbel σχεδόν τρεις φορές υψηλότερος, ενώ ο κύκλος εργασιών της Pilkington ήταν ανάλογος προς αυτόν της Guardian, προ της εξαγοράς της από την Nippon Sheet Glass ⁵⁵.

77. Επισημαίνω επίσης ότι ο μη συνυπολογισμός των εσωτερικών πωλήσεων συνεπαγόταν μείωση του συνολικού όγκου της οικείας αγοράς από 2,7 σε 1,7 δισεκατομμύρια ευρώ, γεγονός που οδήγησε σε σημαντικότερη μεταβολή, στο επίπεδο της αξίας των πωλήσεων, του σχετικού βάρους εκάστης των εμπλεκόμενων στη σύμπραξη επιχειρήσεων, το οποίο συνιστά κριτήριο επιβαλλόμενο από τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006.

78. Τέλος, δεν αντιλαμβάνομαι τον λόγο για τον οποίο, όπως γίνεται δεκτό με τη σκέψη 106 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η κατάσταση των καθέτως οργανωμένων ομίλων είναι αντικειμενικώς διαφορετική εκείνης των μη καθέτως οργανωμένων επιχειρήσεων καθώς η σύμπραξη αφορούσε αποκλειστικώς τις τιμές που ίσχυαν για τους ανεξάρτητους πελάτες. Συγκεκριμένα, ποια είναι η σημασία της διαφορετικής δομής των επιχειρήσεων στο πλαίσιο του υπολογισμού του προστίμου; Οι μόνοι καθοριστικής σημασίας παράγοντες είναι πράγματι εκείνοι οι οποίοι σκοπούν στην αποτύπωση της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως (στοιχείο που επιβεβαιώνεται από το γράμμα του κανονισμού 1/2003 ⁵⁶), καθώς και το σχετικό βάρος των μελών της συμπράξεως στην οικεία αγορά, τούτο δε προκειμένου να επιβάλλεται κύρωση ανάλογου και αποτρεπτικού χαρακτήρα.

79. Επ' αυτού, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή επισήμανε, εκφράζοντας συναφώς τις αντιρρήσεις της, ότι η υποχρέωσή της να λαμβάνει πάντα υπόψη τις πωλήσεις στη δέσμια αγορά κατά τον υπολογισμό του προστίμου θα συνεπαγόταν σημαντική αύξηση των προστίμων που επιβάλλονται στους καθέτως οργανωμένους ομίλους που μετέχουν σε συμπράξεις. Επί του σημείου αυτού αρκεί η επισήμανση ότι η αύξηση των προστίμων για τους καθέτως οργανωμένους ομίλους είναι απότοκος της επιλογής του νομοθέτη της Ένωσης να προκρίνει, προκειμένου για τον υπολογισμό των προστίμων, την έννοια του κύκλου εργασιών έναντι εκείνης των αποτελεσμάτων χρήσεως ή του καθαρού κέρδους ⁵⁷.

80. Εκ των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο παρορώντας την άنيση μεταχείριση των διαφόρων αποδεκτών της επίδικης αποφάσεως. Συνεπώς, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί.

54 — Βλ. το άρθρο «Η Pilkington και η βιομηχανία επίπεδου γυαλιού 2006», σ. 5, το οποίο παρατίθεται στην υποσημείωση 36 της επίδικης αποφάσεως.

55 — Η ανακοίνωση των αιτιάσεων ανέφερε ότι το μερίδιο αγοράς της Guardian ανερχόταν σε 10-20 % (το πραγματικό ποσοστό ήταν 15,7 %, εάν ληφθεί ως βάση ο συνολικός όγκος της αγοράς των 1,7 δισεκατομμυρίων ευρώ), πλην όμως, με την επίδικη απόφαση, το εν λόγω μερίδιο προσδιορίστηκε σε σχεδόν 25 % λόγω του μη συνυπολογισμού των εσωτερικών πωλήσεων των λοιπών τριών μελών της συμπράξεως.

56 — Το άρθρο 23, παράγραφος 3, ορίζει απλώς ότι «[ο] καθορισμός του ύψους του προστίμου γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης», ενώ το πρόστιμο δεν δύναται να υπερβαίνει το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε η μετέχουσα στη σύμπραξη επιχείρηση κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος (άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού) (συναφώς, βλ. τις προτάσεις που ανέπτυξα στις 12 Φεβρουαρίου 2014 στην εκκρεμή επί του παρόντος υπόθεση ΥΚΚ κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-408/12 P).

57 — Μολοντούτο, βάσει των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, η Επιτροπή δύναται να παρεκκλίνει από τους επιβαλλόμενους με αυτές κανόνες εφόσον δικαιολογεί προσηκόντως την παρέκκλιση αυτή.

δ) Πώς θα μπορούσε να αποκατασταθεί η διάκριση αυτή;

81. Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, σε περίπτωση αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο δύναται είτε να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο. Φρονώ ότι η διαφορά είναι ώριμη προς εκδίκαση από το Δικαστήριο.

82. Η Guardian είναι ο μόνος μη καθέτως οργανωμένος παραγωγός αποδέκτης της επίδικης αποφάσεως και, επομένως, η μόνη επιχείρηση η οποία δεν επωφελήθηκε της μειώσεως των προστίμων λόγω του μη συνυπολογισμού των πωλήσεων στη δέσμια αγορά, μειώσεως της οποίας επωφελήθηκαν οι λοιποί αποδέκτες της εν λόγω αποφάσεως.

83. Δεν είναι προφανώς πλέον δυνατός ο συνυπολογισμός των πωλήσεων στη δέσμια αγορά των λοιπών αποδεκτών της επίδικης αποφάσεως και η συνακόλουθη αύξηση των προστίμων τους, καθώς οι αποδέκτες αυτοί δεν άσκησαν προσφυγή κατά της επίδικης αποφάσεως, η οποία, καθ' ο μέρος τους αφορά, έχει καταστεί απρόσβλητη⁵⁸.

84. Απομένει να εξακριβωθεί εάν η διάκριση αυτή δύναται να εξαλειφθεί με μείωση του επιβληθέντος στην Guardian προστίμου κατά τρόπο ο οποίος να αντικατοπτρίζει τη συνολική μείωση των επιβληθέντων στις λοιπές επιχειρήσεις προστίμων λόγω του μη συνυπολογισμού των πωλήσεών τους στη δέσμια αγορά.

85. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου η Επιτροπή εναντιώθηκε στην εν λόγω δυνατότητα για τον διττό λόγο ότι σε μια τέτοια περίπτωση, αφενός, ο υπολογισμός των προστίμων δεν θα ήταν πλέον ο αυτός για το σύνολο των μετεχόντων στη σύμπραξη και, αφετέρου, το πρόστιμο της Guardian δεν θα ήταν πλέον αρκούντως αποτρεπτικό σε σχέση με τη σοβαρότητα των ενεργειών της.

86. Δεν συμμερίζομαι την άποψη της Επιτροπής. Αντιθέτως, συντάσσομαι με τη λύση που προέκρινε το Πρωτοδικείο με την απόφασή του JFE Engineering κατά Επιτροπής⁵⁹.

87. Αντί να αυξήσει τα επιβληθέντα στους Ευρωπαίους κατασκευαστές πρόστιμα, το Πρωτοδικείο μείωσε τα πρόστιμα των Ιαπώνων κατασκευαστών, παρά το γεγονός ότι δέχθηκε ότι η Επιτροπή είχε υποτιμήσει τον βαθμό συμμετοχής των Ευρωπαίων κατασκευαστών στην παράβαση. Το Πρωτοδικείο απέρριψε την (ενδεχομένως λογικότερη) λύση της αυξήσεως των προστίμων της αδικαιολογήτως ευνοηθείσας κατηγορίας διότι η Επιτροπή είχε θίξει το ενδεχόμενο αυτής της προσαυξήσεως μόλις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και οι ενδιαφερόμενοι δεν είχαν κληθεί να υποβάλουν συναφώς τις παρατηρήσεις τους. Το αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, αφού οιαδήποτε δυνατότητα τροποποιήσεως των προστίμων που επιβλήθηκαν στα λοιπά, πέραν της Guardian, μέλη της συμπράξεως αποκλείεται.

88. Εξάλλου, το γεγονός ότι δεν είναι πλέον δυνατή η εξάλειψη του γενεσιουργού της άνισης μεταχειρίσεως λόγου δεν σημαίνει ότι τα δικαιώματα του θύματος δεν δύνανται να προστατευθούν.

58 — Επισημαίνεται ότι, εάν οι πωλήσεις στη δέσμια αγορά είχαν συμπεριληφθεί στην αξία των πωλήσεων που ελήφθη υπόψη, το συνολικό ποσό των προστίμων θα ανερχόταν σε 759,9 εκατομμύρια ευρώ περίπου, με ένα ιδιαίτερος αυξημένο πρόστιμο της τάξεως των 335,4 εκατομμυρίων ευρώ περίπου για τη Saint-Gobain. Από την απάντηση της Επιτροπής στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου δύναται να συναχθεί ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως, μια αύξηση του συνολικού ποσού των επιβαλλόμενων στους λοιπούς μετέχοντες προστίμων θα ήταν «δυσανάλογα βαριά κύρωση», ιδίως για παράβαση βραχείας διάρκειας. Συναφώς, κρίνεται ενδιαφέρουσα η επισήμανση ότι το 2008 είχε επιβληθεί στη Saint-Gobain άλλο πρόστιμο, ύψους 896 εκατομμυρίων ευρώ, για τη σύμπραξη «Υαλοπίνακες αυτοκινήτων», στην υπόθεση «Υαλοπίνακες αυτοκινήτων». Με απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013 η Επιτροπή μείωσε το πρόστιμο της Saint-Gobain σε 880 εκατομμύρια ευρώ και το πρόστιμο της Pilkington σε 357 εκατομμύρια ευρώ, κατόπιν διορθώσεως υπολογιστικούσφάλματος. Βλ., επίσης, απόφαση Saint Gobain Glass France κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-56/09 και T-73/09, EU:T:2014:160).

59 — EU:T:2004:221 (σκέψεις 566 έως 579).

89. Επί παραδείγματι, στον τομέα των υπαλληλικών αποφάσεων, οσάκις, κατόπιν προσφυγής, ακυρώνεται δοκιμασία γενικού διαγωνισμού, επιβάλλεται αποκατάσταση των θιγόντων υποψηφίων στα δικαιώματά τους, χωρίς εντούτοις να είναι αναγκαία η αμφισβήτηση του σύνολου των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού και η διάψευση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των επιτυχόντων σε αυτόν⁶⁰. Σε μια τέτοια περίπτωση η νομολογία στον τομέα των υπαλληλικών αποφάσεων επιβάλλει στον δικαστή την υποχρέωση εξουρέσεως μιας δίκαιης λύσεως· ανάλογη απάντηση υπαγορεύεται και στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως.

ε) Ενδιάμεσο συμπέρασμα

90. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι για την αποκατάσταση της δυσμενούς αυτής διακρίσεως απόκειται στο Δικαστήριο να αντισταθμίσει τον μη συνυπολογισμό των εσωτερικών πωλήσεων μειώνοντας το ποσό του επιβληθέντος στην Guardian προστίμου κατ' αναλογίαν προς τις εσωτερικές πωλήσεις στην οικεία αγορά. Η λύση αυτή είναι εξάλλου σύμφωνη με τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006, καθόσον καθιστά δυνατή την προσήκουσα συνεκτίμηση του σχετικού βάρους της επιχειρήσεως στην αγορά, ενώ, όπως προκύπτει από τη νομολογία, έχει ήδη υιοθετηθεί από το Γενικό Δικαστήριο⁶¹.

91. Πριν προχωρήσω, οφείλω εντούτοις να εξετάσω τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως που προβάλλει η Guardian, ο οποίος αφορά (εμμέσως) το ορθό ποσοστό που πρέπει να τύχει εφαρμογής στο πλαίσιο της μειώσεως αυτής.

92. Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως βάλλει κατά των σκέψεων 21 και 22 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, με τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο έκρινε παραδεκτή την επιστολή της 10ης Φεβρουαρίου 2012.

93. Η Guardian υπενθυμίζει ότι, με το υπόμνημά της αντικρούσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η Επιτροπή δεν αναφέρθηκε στο ζήτημα του τρόπου αποκαταστάσεως της άνισης μεταχειρίσεως κατά τον υπολογισμό των προστίμων. Με ερωτήσεις της 19ης Δεκεμβρίου 2011 και της 10ης Ιανουαρίου 2012 το Γενικό Δικαστήριο κάλεσε την Επιτροπή να τοποθετηθεί επί του ζητήματος αυτού. Με την απάντηση που παρέσχε την 23η Ιανουαρίου 2012 η Επιτροπή περιορίσθηκε στην επισήμανση ότι ένα πρόστιμο μειωμένο κατά 40 % περίπου δεν θα ήταν αρκούντως αποτρεπτικό.

94. Τη 16η Ιανουαρίου 2012 η Guardian ζήτησε από το Γενικό Δικαστήριο να της επιτρέψει να προσκομίσει ορισμένα στοιχεία προς στήριξη των επιχειρημάτων της περί μειώσεως του προστίμου. Η Επιτροπή, με έγγραφο της 31ης Ιανουαρίου 2012, εναντιώθηκε στο εν λόγω αίτημα, υποστηρίζοντας ότι η όψιμη πρόταση αποδεικτικών μέσων θα προσέβαλλε τα δικαιώματά της άμυνας.

95. Κατόπιν σχετικής άδειας εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, η Guardian κατέθεσε νέο στοιχείο την 8η Φεβρουαρίου 2012, ήτοι εντός της ταχθείσας σε αυτήν προθεσμίας.

96. Τη 10η Φεβρουαρίου 2012, τελευταία εργάσιμη ημέρα προ της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 13ης Φεβρουαρίου 2012, η Επιτροπή απηύθυνε στο Γενικό Δικαστήριο επιστολή με την οποία αποσαφήνισε τη θέση της επί του ζητήματος της ενδεχόμενης μειώσεως του προστίμου. Κατά την Guardian, η επιστολή αυτή περιείχε νέα στοιχεία τα οποία δεν περιλαμβάνονταν στη δικογραφία.

97. Μολονότι η εν λόγω επιστολή κατετέθη εκπροθέσμως, το Γενικό Δικαστήριο, με τη σκέψη 22 αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την έκρινε παραδεκτή λαμβάνοντας υπόψη, αφενός, «το περιεχόμενο της» και, αφετέρου, το γεγονός ότι [αυτή είχε διαβιβασθεί] στις προσφεύγουσες, οι οποίες είχαν επομένως τη δυνατότητα να υποβάλουν τις σχετικές τους παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση».

60 — Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση Επιτροπή κατά Albani κ.λπ. (C-242/90 P, EU:C:1993:284, σκέψεις 13 έως 17).

61 — Απόφαση JFE Engineering κατά Επιτροπής, EU:T:2004:221 (βλ., ανωτέρω, σκέψεις 86 επ. των προτάσεων).

98. Κατά την Επιτροπή, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος, διότι το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως εμποδίζεται να κάνει δεκτή εκπρόθεσμη απάντηση, συμφώνως προς το άρθρο 11, παράγραφος 2, των οδηγιών προς τον Γραμματέα του Γενικού Δικαστηρίου⁶². Επιπροσθέτως, λόγω της πλήρους δικαιοδοσίας του, το Γενικό Δικαστήριο δύναται να λαμβάνει υπόψη πραγματικά στοιχεία εκπροθέσμως προσκομιζόμενα, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως. Κατά την Επιτροπή, η εν λόγω αρχή τηρήθηκε εν προκειμένω, καθώς η Guardian είχε τη δυνατότητα να τοποθετηθεί επί του περιεχομένου της επιστολής της 10ης Φεβρουαρίου 2012 κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Το γεγονός ότι αυτή επέλεξε να μην το πράξει δεν ασκεί επιρροή.

99. Η Επιτροπή προσθέτει ότι κατέβαλε κάθε προσπάθεια προκειμένου να απαντήσει το ταχύτερο δυνατόν εγγράφως στο έγγραφο της Guardian της 8ης Φεβρουαρίου 2012, διαβιβάζοντας στην Guardian και στο Γενικό Δικαστήριο την επιστολή της 10ης Φεβρουαρίου 2012, και ότι θα μπορούσε να είχε αρκестθεί στην υποβολή παρατηρήσεων κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

100. Κατά την άποψή μου, το Γενικό Δικαστήριο δεν ηδύνατο να κάνει δεκτή την επίμαχη επιστολή, εξαρτώντας το παραδεκτό εκπροθέσμως προσκομισθέντος στοιχείου από τη φύση του περιεχομένου του. Ο λόγος είναι απλός: ο Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου και οι οδηγίες προς τον Γραμματέα του (ιδίως το άρθρο 11 αυτών) ορίζουν αυστηρώς τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες δύναται να προσκομίζονται αποδείξεις ή να προτείνονται αποδεικτικά μέσα. Επιπροσθέτως, ως προς το περιεχόμενο της επιστολής, για το οποίο γίνεται λόγος με τη σκέψη 22 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο δεν παρέχει καμία αιτιολογία εκ της οποίας να μπορούν να συναχθούν οι λόγοι που δικαιολογούν το παραδεκτό αποδεικτικών στοιχείων προσκομισθέντων την προηγούμενη της επ' ακροατηρίου συζήτησεως, κατά παράβαση των δικονομικών κανόνων.

101. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου δύναται κατ' εξαίρεση να παρεκτείνει μια προθεσμία, πλην όμως εν προκειμένω αρκεί η επισήμανση ότι, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, είχε ήδη χορηγηθεί παρέκταση στην Επιτροπή⁶³, η οποία εν συνεχεία δεν ζήτησε νέα παρέκταση ώστε να μπορεί να δικαιολογήσει την εκπρόθεσμη προσκόμιση του επίμαχου αποδεικτικού στοιχείου⁶⁴. Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, των οδηγιών προς τον Γραμματέα του Γενικού Δικαστηρίου, οι αιτήσεις παρεκτάσεως των προθεσμιών πρέπει να είναι δεόντως αιτιολογημένες και να υποβάλλονται εγκαίρως προ της εκπνοής της ταχθείσας προθεσμίας, ενώ δεύτερη παρέκταση χωρεί μόνο για εξαιρετικούς λόγους⁶⁵. Ως εκ τούτου, το επιχείρημα ότι χορηγήθηκε «σιωπηρώς» δεύτερη παρέκταση δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

102. Η Επιτροπή όφειλε να γνωρίζει ότι δεν μπορούσε να προσθέσει στη δικογραφία: (i) έγγραφο το οποίο περιείχε πραγματικά περιστατικά και αριθμητικά στοιχεία προς απάντηση σε επιχείρημα που είχε προβάλει η Guardian ήδη από της ενάρξεως της δίκης, προ τεσσάρων ετών· (ii) την έσχατη στιγμή, την προηγούμενη της επ' ακροατηρίου συζήτησεως⁶⁶. (iii) εκπροθέσμως και, συνεπώς, οψίμως· (iv) χωρίς να συμβουλευθεί το Γενικό Δικαστήριο ως προς το επιτρεπτό της εν λόγω ενέργειας και,

62 — Βλ. απόφαση Vega Rodríguez κατά Επιτροπής (T-285/02 και T-395/02, EU:T:2004:324, σκέψη 24).

63 — Με το έγγραφο της 6ης Ιανουαρίου 2012 το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε εξάλλου ότι «[i]n principle, no further extension of this time-limit will be granted».

64 — Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 3, των οδηγιών προς τον Γραμματέα του Γενικού Δικαστηρίου, οι αιτήσεις παρεκτάσεως των προθεσμιών πρέπει να είναι δεόντως αιτιολογημένες και να υποβάλλονται εγκαίρως.

65 — Εξάλλου, κατά το άρθρο 11, παράγραφος 2, των εν λόγω οδηγιών (στο οποίο η Επιτροπή επιχειρεί να στηρίξει τη θέση της): «Τα διαδικαστικά έγγραφα που περιέχονται στη Γραμματεία μετά την εκπνοή της προθεσμίας που είχε ταχθεί για την κατάθεσή τους *γίνονται δεκτά μόνο μετά από έγκριση του προέδρου*» (η υπογράμμιση δική μου).

66 — Συντάσσομαι με την άποψη της Guardian η οποία υποστηρίζει ότι η αρχή της ισότητας των όπλων και η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως επιτάσσουν τον περιορισμό της επ' ακροατηρίου συζήτησεως κατ' αρχήν στα στοιχεία της δικογραφίας επί των οποίων οι διάδικοι είχαν τη δυνατότητα να τοποθετηθούν εγγράφως. Η απλή δυνατότητα προφορικής τοποθέτησεως, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επί οψίμως προσκομισθέντων στοιχείων δεν εξασφαλίζει τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας (βλ. επίσης AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 27).

επομένως, χωρίς την έγκρισή του· (v) και χωρίς να δικαιολογήσει την καθυστέρησή της να συμπληρώσει την από 23 Ιανουαρίου 2012 απάντησή της. Το επιχείρημα ότι η Επιτροπή διαβίβασε την επιστολή στην Guardian, μόλις την απέστειλε στο Γενικό Δικαστήριο, ουδόλως επηρεάζει την εκτίμηση αυτή.

103. Συνεπώς, φρονώ ότι η επιστολή της Επιτροπής δεν μπορούσε να γίνει δεκτή και ότι το Γενικό Δικαστήριο, δεχόμενο την επιστολή αυτή, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο. Το Δικαστήριο οφείλει, ως εκ τούτου, να αφαιρέσει την εν λόγω επιστολή από τη δικογραφία και να μη λάβει υπόψη το περιεχόμενό της.

104. Όπως επισήμανε η Guardian, η Επιτροπή εξαίρεσε πωλήσεις στη δέσμια αγορά ύψους ενός δισεκατομμυρίου ευρώ επί συνολικού όγκου αγοράς 2,7 δισεκατομμυρίων ευρώ. Ο αριθμός αυτός προκύπτει από τη διαφορά μεταξύ του συνολικού ποσού των πωλήσεων επίπεδου γυαλιού το οποίο προσδιορίστηκε με την επίδικη απόφαση, ήτοι 1,7 δισεκατομμυρίων ευρώ (αιτιολογική σκέψη 41 της επίδικης απόφασης) και του συνολικού ποσού το οποίο αναφέρεται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ήτοι 2,7 δισεκατομμυρίων ευρώ⁶⁷, και αντιστοιχεί στο 37 % του αρχικώς προσδιορισθέντος συνολικού όγκου της αγοράς.

105. Συνεπώς, μετά τη μείωση κατά ποσοστό 37 %, το πρόστιμο της Guardian πρέπει να καθορισθεί στο ποσό των 93 240 000 ευρώ αντί του ποσού των 148 000 000 ευρώ.

B — *Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως*

106. Η Guardian υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασίας συνεπάγεται προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματός της για δίκαιη δίκη εντός ευλόγου χρόνου, το οποίο κατοχυρώνεται από το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

107. Η Επιτροπή, αφού εξέφρασε την εκτίμηση ότι ο συγκεκριμένος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση παραιτήθηκε των ενστάσεων της απαραδέκτου δεδομένων των αποφάσεων του Δικαστηρίου επί των υποθέσεων Gascogne κ.λπ.⁶⁸. Επί της ουσίας, η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων της Guardian. Η Επιτροπή αμφισβητεί ότι η υπό κρίση υπόθεση παρουσιάζει επείγοντα χαρακτήρα για την Guardian, καθώς και το επιχείρημα ότι η εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου καθυστέρηση της προκάλεσε ζημία, αφού η προσφυγή της απερρίφθη. Η Επιτροπή εκτιμά ότι οιαδήποτε μείωση του προστίμου εκ μέρους του Δικαστηρίου πρέπει εν προκειμένω να είναι συμβολική ή εξαιρετικά περιορισμένη.

67 — Βλ. σκέψη 100 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης.

68 — Αποφάσεις Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768), Kendrion κατά Επιτροπής (C-50/12 P, EU:C:2013:771) και Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (C-58/12 P, EU:C:2013:770), στο εξής: υποθέσεις Gascogne κ.λπ.

1. Ανάλυση

α) Εισαγωγή

108. Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη ορίζει ότι «[κ]άθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως». Όπως έχει κατ' επανάληψη κρίνει το Δικαστήριο, «το άρθρο αυτό στοιχεί στην αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας»⁶⁹. Δεδομένου τούτου, το εν λόγω δικαίωμα, το οποίο έχει αναγνωρισθεί ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης προ της ενάρξεως ισχύος του Χάρτη, τυγχάνει εφαρμογής στο πλαίσιο ένδικης προσφυγής κατά αποφάσεως της Επιτροπής⁷⁰.

109. Πράγματι, όπως υπενθύμισε το ΕΔΔΑ, «κατά το άρθρο 6 [παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ], οι δίκες πρέπει να εκδικάζονται “εντός εύλογου χρόνου” με τη συγκεκριμένη διάταξη της ΕΣΔΑ υπογραμμίζεται η σημασία που αποδίδεται στην *απονομή της δικαιοσύνης άνευ καθυστερήσεων ικανών να διακυβεύσουν την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία της*» (η υπογράμμιση δική μου)⁷¹.

110. Κατά την άποψή μου, ο κατάλληλος μηχανισμός για την επανόρθωση παραβίασεως, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, της αρχής του εύλογου χρόνου σε υπόθεση όπως η υπό κρίση θα ήταν —για λόγους οικονομίας της δίκης, αλλά ομοίως για την εξασφάλιση άμεσης και αποτελεσματικής προσφυγής— μια μείωση του προστίμου και όχι η με πρωτοβουλία των διαδίκων άσκηση αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο, εξ ορισμού, δεν μπόρεσε να τηρήσει την εν λόγω αρχή, καθώς δεν απεφάνθη εντός εύλογου χρόνου.

111. Είναι πράγματι παράδοξο να επιβάλλεται ως μόνος τρόπος για επανόρθωση της υπέρμετρης διάρκειας μιας ένδικης διαδικασίας η υποχρέωση ασκήσεως άλλης προσφυγής, η οποία θα συνεπάγεται αφεύκτως πρόσθετες δαπάνες (τόσο για τους διαδίκους όσο και για την εταιρεία) καθώς και μεγάλη καθυστέρηση.

112. Επιπροσθέτως, με το σημείο 67 των προτάσεων του στην υπόθεση *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής ο γενικός εισαγγελέας P. Léger επισήμανε⁷²: «[χ]ωρίς, ούτε εδώ, να προδικάζεται ως μη εύλογο το χρονικό διάστημα που παρήλθε μέχρι της εκδόσεως της αποφάσεως του Πρωτοδικείου ούτε το μερίδιο ευθύνης που αυτό ενδεχομένως υπέχει εν προκειμένω, δεν μπορεί να θεωρηθεί δυνατή η ανάθεση σε ένα δικαιοδοτικό όργανο του καθήκοντος να αποφαινεται επί του ελαττωματικού ή παράνομου χαρακτήρα της δίκης του συμπεριφοράς. Αναμφιβόλως, αυτό θα συνιστούσε προσβολή της αρχής της αμεροληψίας του δικαστηρίου, όπως διατυπώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της Συμβάσεως. Η προσβολή αυτή νομίζω ότι δύσκολα μπορεί να αποφευχθεί με την παραπομπή της υποθέσεως σε διαφορετικό δικαστικό σχηματισμό, εφόσον, αν υιοθετηθεί η προσέγγιση του δικαστηρίου του Στρασβούργου, η μεταβολή της συνθέσεως ενός δικαστηρίου δυνατόν να μην είναι σε ικανοποιητικό βαθμό επαρκής προκειμένου να εξαλειφθεί η εντύπωση μεροληψίας που θα δημιουργούνταν από το γεγονός ότι το δικαστήριο αυτό κρίνει τον εαυτό του [...]»

69 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής (C-385/07 P, EU:C:2009:456, σκέψη 179 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, στο εξής: απόφαση *Der Grüne Punkt*). Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει επανειλημμένως ότι το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη το οποίο πηγάζει, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ) αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται ως γενική αρχή, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, ΕΕ (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 3ης Μαΐου 2012, *Legris Industries* κατά Επιτροπής, C-289/11 P, EU:C:2012:270, σκέψη 36).

70 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση *Der Grüne Punkt*, EU:C:2009:456 (σκέψη 178 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Βλ., επί παραδείγματι, ΕΔΔΑ, απόφαση *Eckner* και *Hofauer* κατά Αυστρίας της 23ης Απριλίου 1987, αριθ. 9616/81, § 66.

71 — Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Η. κατά Γαλλίας της 24ης Οκτωβρίου 1989, σειρά Α αριθ. 162, § 58.

72 — ? Προτάσεις C-185/95 P, EU:C:1998:37.

113. Την ίδια άποψη διατύπωσε και η γενική εισαγγελέας J. Kokott με τις προτάσεις που ανέπτυξε στις υποθέσεις Solvay κατά Επιτροπής⁷³.

114. Την προσέγγιση αυτή ακολούθησε, εξάλλου, και το Δικαστήριο με την απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής⁷⁴. Κατά τη γενική εισαγγελέα J. Kokott, με την εν λόγω προσέγγιση εξασφαλίζεται «[η] αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού [...] στην περίπτωση αυτή, καθόσον η διαπίστωση της παραβάσεως και η υποχρέωση άρσεώς της παραμένει [όσον αφορά την ενδιαφερόμενη επιχείρηση][...] Έναντι των άλλων επιχειρήσεων της αγοράς εξασφαλίζεται [...] το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του αρχικώς καθορισθέντος από την Επιτροπή και στη συνέχεια από το Γενικό Δικαστήριο χρηματικού προστίμου. Το Δικαστήριο δεν θέτει εν αμφιβόλω τον εύλογο χαρακτήρα του προστίμου [και] καταλήγει απλώς σε ένα είδος συμψηφισμού του αρχικού χρηματικού προστίμου με το ποσό το οποίο θεωρείται ως εύλογη αποζημίωση για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας» (σκέψη 332).

115. Η γενική εισαγγελέας J. Kokott προσθέτει ότι «[γ]ια λόγους οικονομίας της δίκης και προκειμένου να εξασφαλιστεί άμεση και αποτελεσματική έννομη προστασία για την ενδιαφερόμενη επιχείρηση, θα πρέπει το Δικαστήριο, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτό είναι δυνατόν —επομένως στις περιπτώσεις που αφορούν χρηματικά πρόστιμα— να ακολουθεί και στο μέλλον τη λύση την οποία προδιέγραψε με την απόφαση Baustahlgewebe» (σκέψη 331).

116. Εξάλλου, σε ορισμένα εθνικά δίκαια, η εκ μέρους του δικαστή διαπίστωση της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας⁷⁵ ποινικής δίκης ασκεί άμεση επιρροή επί της ποινής.

117. Εντούτοις, με πρόσφατη απόφασή του (Groupe Gascogne κατά Επιτροπής EU:C:2013:770), η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο έκλινε σαφώς υπέρ άλλης λύσεως: αποκλείοντας τη δυνατότητα επανόρθωσης της παραβιάσεως της αρχής της εύλογης διάρκειας στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως (σκέψη 84), το Δικαστήριο έκρινε, αναφερόμενο στο άρθρο 47 του Χάρτη και άνευ μνείας του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, ότι επανόρθωση της εκ μέρους δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης παραβιάσεως της εν λόγω αρχής είναι δυνατή μόνο με αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (σκέψη 83), το οποίο είναι αρμόδιο για τις αγωγές που ασκούνται λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης.

118. Το Δικαστήριο είχε βεβαίως αποφανθεί ήδη ωσαύτως με την απόφασή του Der Grüne Punkt, EU:C:2009:456, πλην όμως, στο πλαίσιο της εν λόγω υποθέσεως, μολονότι η Επιτροπή είχε διαπιστώσει την ύπαρξη καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως, δεν είχε επιβληθεί κανένα πρόστιμο, εν αντιθέσει προς ό,τι συνέβη στις υποθέσεις Gascogne κ.λπ..

119. Φρονώ ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με την εν λόγω απόφαση Groupe Gascogne κατά Επιτροπής, EU:C:2013:770, το Δικαστήριο εγκατέλειψε σαφώς την προσέγγιση η οποία συνίστατο στη μείωση του προστίμου προς επανόρθωση παραβιάσεως της αρχής της εύλογης διάρκειας. Επί αυτής ακριβώς της βάσεως οφείλω να αναπτύξω τη συλλογιστική μου στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, επισημαίνοντας ορισμένα συμπληρωματικά στοιχεία της αποφάσεως Groupe Gascogne κατά Επιτροπής τα οποία θα αποτελέσουν επίσης γνώμονά μου.

73 — Προτάσεις C-109/10 P, EU:C:2011:256, σκέψεις 325 έως 332, και C-110/10 P, EU:C:2011:257 (σκέψεις 166 έως 173).

74 — EU:C:1998:608.

75 — Επί του ζητήματος της χρονικής διάρκειας η οποία δύναται να θεωρηθεί «εύλογη» (τούτο δε υπό το πρίσμα του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ και της νομολογίας του ΕΔΔΑ) βλ., μεταξύ άλλων, τις προτάσεις του εισαγγελέα R.J.G.M. Widdershoven του Raad van State [ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου των Κάτω Χωρών] της 23ης Οκτωβρίου 2013, οι οποίες είναι δημοσιευμένες στην ιστοσελίδα: <http://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2013:1586>.

120. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, στην περίπτωση κατά την οποία η υπέρμετρη διάρκεια της διαδικασίας δεν έχει αντίκτυπο επί της επιλύσεως της διαφοράς, η υπέρβαση του ευλόγου χρόνου δεν δύναται να οδηγήσει στην αναίρεση της σχετικής αποφάσεως κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου. Δεδομένου ότι οι εμπλεκόμενες εταιρείες δεν είχαν παράσχει στο Δικαστήριο κάποια ένδειξη εκ της οποίας να μπορεί να συναχθεί ότι η υπέρβαση, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, της εύλογης διάρκειας της δίκης είχε αντίκτυπο επί της επιλύσεως των διαφορών των οποίων αυτό είχε επιληφθεί, το Δικαστήριο απέρριψε τις ασκηθείσες εκ μέρους των εταιρειών αιτήσεις αναίρέσεως κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου.

121. Δεύτερον, όπως διευκρινίσθηκε ανωτέρω, το Δικαστήριο χαρακτηρίζει το Γενικό Δικαστήριο ως το μόνο δικαιοδοτικό όργανο που είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί παραβιάσεων της αρχής της εύλογης διάρκειας της δίκης. Ο κανόνας είναι πλέον αναμφίλεκτος: «αίτημα με το οποίο διώκεται η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε λόγω της υπερβάσεως, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, της εύλογης διάρκειας της δίκης δεν μπορεί να προβληθεί απευθείας κατ' αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου αλλά πρέπει να αχθεί ενώπιον του ίδιου του Γενικού Δικαστηρίου» (σκέψη 84 της αποφάσεως *Groupes Gascogne* κατά Επιτροπής, EU:C:2013:770). Το Δικαστήριο συνεχίζει προσδιορίζοντας τα κριτήρια βάσει των οποίων δύναται να ελεγχθεί η εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου τήρηση της αρχής της εύλογης διάρκειας της δίκης (σκέψεις 85 έως 87) και, καταλήγει, με τη σκέψη 88 της αποφάσεως, στην επισήμανση ότι «[σ]το Γενικό Δικαστήριο εναπόκειται *επίσης* να εκτιμήσει, εξετάζοντας τα αποδεικτικά στοιχεία που θα προσκομιστούν προς τον σκοπό αυτό, τόσο το υποστατό της προβαλλόμενης ζημίας όσο και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της ζημίας και της υπερβολικής διάρκειας της επίμαχης ένδικης διαδικασίας» (η υπογράμμιση δική μου). Εκ της χρήσεως του επιρρήματος «*επίσης*» πρέπει να συναχθεί ότι ο έλεγχος των κριτηρίων που απαριθμούνται στις προηγούμενες σκέψεις εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ίδιου δικαιοδοτικού οργάνου που δηλώνεται στην αρχή και στο τέλος της συλλογιστικής, ήτοι του Γενικού Δικαστηρίου. Η συγκεκριμένη ερμηνεία της αποφάσεως *Groupes Gascogne* κατά Επιτροπής, EU:C:2013:770, θα έπρεπε να οδηγήσει στην κήρυξη του τρίτου λόγου αναίρέσεως που προβάλλει η *Guardian* ως απαραδέκτου. Εντούτοις, είναι δυνατή μια διαφορετική ερμηνεία της αποφάσεως, καθώς με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο, καίτοι κατά τρόπο ολίγον παράδοξο, αποφαίνεται το ίδιο επί του ζητήματος της υπάρξεως ή μη παραβιάσεως της εν λόγω αρχής, διαπιστώνοντας την ύπαρξη κατάφωρης παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης. Το Δικαστήριο θεμελίωσε το εν λόγω συμπέρασμα στην εκτίμηση ότι ούτε η περιπλοκότητα της διαφοράς, ούτε η συμπεριφορά των διαδίκων ούτε δικονομικά ζητήματα που είχαν ενδεχομένως ανακύψει ηδύναντο να δικαιολογήσουν τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

122. Θεωρούμενη σφαιρικά, η συλλογιστική του Δικαστηρίου επί του ζητήματος της παραβιάσεως της αρχής της εύλογης διάρκειας της δίκης στην υπόθεση *Groupes Gascogne* κατά Επιτροπής, EU:C:2013:770 φαίνεται να υπονοεί ότι εκ των τριών προϋποθέσεων που πρέπει να συντρέχουν για την ίδρυση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήτοι της υπάρξεως κανόνα του δικαίου της Ένωσης σκοπούμενος στην προστασία των ιδιωτών (κανόνα που εν προκειμένω συνίσταται στην αρχή της εύλογης διάρκειας της δίκης), της κατάφωρης παραβάσεως του εν λόγω κανόνα και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ παραβάσεως και ζημίας, το Γενικό Δικαστήριο οφείλει να εξετάζει μόνο την τελευταία προϋπόθεση, ήτοι την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ παραβάσεως και ζημίας, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού της εν λόγω ζημίας.

123. Στην περίπτωση κατά την οποία αποκλείσει την πρώτη ερμηνεία της αποφάσεως *Groupes Gascogne* κατά Επιτροπής (EU:C:2013:770), η οποία θα έπρεπε να οδηγήσει στην κήρυξη του τρίτου λόγου αναίρέσεως ως απαραδέκτου, και εφαρμόσει στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως τη μεθοδολογία που το ίδιο ακολούθησε στην υπόθεση *Groupes Gascogne* κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο θα πρέπει να αποφανθεί επί της υπάρξεως ή μη παραβιάσεως της αρχής της εύλογης διάρκειας της δίκης.

β) Η υπό κρίση υπόθεση

124. Για τις ανάγκες της εξετάσεως του εν λόγω ζητήματος στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως θα στηριχθώ στις αποφάσεις επί των υποθέσεων *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής και *Gascogne* κ.λπ., όπου το Δικαστήριο συνήγαγε ότι υπήρξε παραβίαση της αρχής της εύλογης διάρκειας της δίκης.

125. Με την απόφαση *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής, EU:C:1998:608 (σκέψη 29), το Δικαστήριο διατύπωσε τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμάται η συνολική διάρκεια μιας διαδικασίας και, ειδικότερα, η διάρκεια των αδικαιολόγητων διαστημάτων αδράνειας, κριτήρια τα συνίστανται στη «διακύβευση των συμφερόντων» του προσφεύγοντος, στην περιπλοκότητα της υποθέσεως και στη συμπεριφορά του προσφεύγοντος η οποία ενδέχεται να συνετέλεσε στην καθυστέρηση.

126. Στο πλαίσιο της εν λόγω υποθέσεως η συνολική διάρκεια της ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασίας ανήλθε σε πέντε έτη και έξι μήνες. Το Δικαστήριο επισήμανε την ανεξήγητη και, κατά την άποψή του, αδικαιολόγητη διάρκεια δύο χρονικών διαστημάτων αδράνειας, ήτοι του διαστήματος των δύο ετών και οκτώ μηνών μεταξύ της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας και της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας, καθώς και του διαστήματος των είκοσι δύο μηνών μεταξύ της περατώσεως της προφορικής διαδικασίας και της δημοσιεύσεως της αποφάσεως του Πρωτοδικείου (σκέψεις 45 και 46).

127. Στις υποθέσεις *Gascogne* κ.λπ. η συνολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ανήλθε σε πέντε έτη και εννέα μήνες, διάρκεια που, όπως έκρινε το Δικαστήριο, «δεν μπορ[ούσε] να δικαιολογηθεί από καμία από τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως» (σκέψη 91).

128. Κατά το Δικαστήριο, καμία εκ των περιστάσεων της υποθέσεως, «ήτοι [η] περιπλοκότητα της ένδικης διαφοράς, [η] συμπεριφορά των διαδίκων ή ακόμη τυχόν δικονομικά ζητήματα» (σκέψη 92), δεν δικαιολογεί την πάροδο τριών ετών και δέκα μηνών από της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας έως την έναρξη της προφορικής διαδικασίας.

129. Η εφαρμογή των εν λόγω κριτηρίων επί της υπό κρίση υποθέσεως οδηγεί κατ' ανάγκην στο αυτό συμπέρασμα, τούτο δε βάσει των ακόλουθων διαπιστώσεων.

130. Κατ' αρχάς και πρωτίστως, επί συνολικής διάρκειας περί τα τέσσερα έτη και επτά μήνες, μεταξύ της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας και της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας μεσολάβησε χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών ετών και πέντε μηνών⁷⁶, τούτο δε χωρίς εν τω μεταξύ να λάβει χώρα άλλη διαδικαστική πράξη και χωρίς να συντρέχει προφανής λόγος⁷⁷. Η διάρκεια του χρονικού αυτού διαστήματος δεν δικαιολογείται από τις περιστάσεις της υποθέσεως, ήτοι την περιπλοκότητα της διαφοράς, τη συμπεριφορά της *Guardian* ή ανακλύψαντα δικονομικά ζητήματα.

76 — Η αντικατάσταση του προέδρου τμήματος E. Moavero Milanesi από τον δικαστή H. Kanninen την 25η Νοεμβρίου 2011 δεν συνιστά ιδιαίτερη περίπτωση, καθόσον, αφενός, έλαβε χώρα περισσότερο από τρία έτη και τέσσερις μήνες μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας και, αφετέρου, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας J. Kokott στην υπόθεση *Solvay* κατά Επιτροπής (EU:C:2011:256, σημείο 343), «[ε]ίναι αυτονόητο ότι προβλήματα εσωτερικής οργανώσεως του Γενικού Δικαστηρίου, παραδείγματος χάριν τα προβλήματα τα σχετικά με την τακτική ανανέωση των δικαστών ή με τα κωλύματα των δικαστών, δεν επιτρέπεται να αποβούν εις βάρος των πολιτών». Βλ., συναφώς, τις προτάσεις της ίδιας στην υπόθεση C-110/10 P, *Solvay* κατά Επιτροπής (EU:C:2011:257, σημείο 184).

77 — Η *Guardian* υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το χρονικό διάστημα των τριών ετών και πέντε μηνών που μεσολάβησε από της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας έως την έναρξη της προφορικής διαδικασίας δυσχερώς συμβιβάζεται με την έλλειψη οιασδήποτε ιδιαίτερης προσπάθειας, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, να εξετασεί τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά στοιχεία, έλλειψη η οποία αντικατοπτρίζεται στην απουσία γραπτών ερωτήσεων επί των κρίσιμων πραγματικών ζητημάτων εν προκειμένω. Θα προσέθετα ότι η εν λόγω διάρκεια δύναται επίσης να αντιπαραβληθεί με τον τρόπο με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο αντιμετώπισε το ζήτημα των πωλήσεων στη δέσμια αγορά, το οποίο αποτελεί αντικείμενο του πρώτου λόγου ανατρέσεως που προβάλλει η *Guardian*, ζήτημα ως προς το οποίο το Γενικό Δικαστήριο όχι μόνο δεν αναλύει αλλά ούτε καν μνημονεύει τη συναφή νομολογία του Δικαστηρίου (ΚΝΡ ΒΤ κατά Επιτροπής, EU:C:2000:625) της οποίας απέστη με την αναρεσιβαλλόμενη απόφαση –τούτο δε παρά το γεγονός ότι η *Guardian* είχε επικαλεσθεί την εν λόγω νομολογία.

i) Επί της περιπλοκότητας της διαφοράς

131. Η υπό κρίση υπόθεση δεν δύναται να χαρακτηριστεί περίπλοκη, καθώς τα επιχειρήματα της Guardian βασίζονται σε σημειώσεις οι οποίες αφορούσαν ορισμένες επαφές μεταξύ μετεχόντων σε σύμπραξη διάρκειας κατά τι μεγαλύτερης του ενός έτους και ενός μήνα⁷⁸. Τα εν λόγω έγγραφα ήταν συντεταγμένα στο σύνολό τους στην αγγλική, γλώσσα της διαδικασίας⁷⁹.

132. Με την απόφαση *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής, EU:C:1998:608, το Δικαστήριο, μολονότι διαπίστωσε ότι η διαδικασία «επέβαλλε εμπειριστατωμένη εξέταση εγγράφων που ήταν σχετικώς ογκώδη», έκρινε ότι τούτο δεν αποτελούσε στοιχείο ικανό για τον χαρακτηρισμό της υποθέσεως ως περίπλοκης σε βαθμό ο οποίος να δικαιολογεί τη διάρκεια της διαδικασίας.

133. Στις υποθέσεις *Gascogne* κ.λπ., η απόφαση της Επιτροπής απευθυνόταν σε είκοσι πέντε αποδέκτες (όσες ήταν σχεδόν και οι εμπλεκόμενες εταιρείες), εκ των οποίων δεκαπέντε άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως οι αποδέκτες της επίδικης αποφάσεως ήταν μόνον εννέα (και οι εμπλεκόμενες εταιρείες τέσσερις, ήτοι η Guardian, η Asahi/Glaverbel, η Pilkington και η Saint-Gobain), εκ των οποίων η μόνη που άσκησε προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου (νυν Γενικού Δικαστηρίου) ήταν η Guardian⁸⁰.

134. Η υπόθεση *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής αφορούσε απόφαση της Επιτροπής απευθυνόμενη σε δεκατέσσερις παραγωγούς (εκ των οποίων ένδεκα είχαν ασκήσει προσφυγή σε τρεις διαφορετικές γλώσσες), η οποία είχε οδηγήσει σε δύο πλήρη στάδια ανταλλαγής υπομνημάτων⁸¹. Μολοντούτο, στο πλαίσιο της εν λόγω υποθέσεως το Πρωτοδικείο είχε διεξαγάγει επ' ακροατηρίου συζήτηση εννέα μήνες νωρίτερα από ό,τι στην υπό κρίση υπόθεση!

135. Εξάλλου, οι λόγοι ακυρώσεως που προέβαλε η Guardian δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερος υψηλό βαθμό δυσκολίας. Προς στήριξη του αιτήματός της περί μερικής ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως, η Guardian προέβαλε ένα μόνο λόγο, αντλούμενο από πλάνη περί τα πράγματα σχετική με τη διάρκεια της συμμετοχής της στη σύμπραξη και τη γεωγραφική διάσταση της συμπράξεως. Το αίτημα περί μειώσεως του προστίμου βασιζόταν σε τρεις μόνο λόγους. Ο πρώτος αφορούσε μείωση του προστίμου συνεπεία της μερικής ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως. Με τον δεύτερο λόγο η Guardian προέβαλε παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων και παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Ο τρίτος λόγος αντλείτο από πεπλανημένη αξιολόγηση του ρόλου της Guardian στη σύμπραξη.

ii) Επί των δικονομικών ζητημάτων

136. Όπως στις υποθέσεις *Gascogne* κ.λπ., η διαδικασία στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως ούτε διεκόπη ούτε καθυστέρησε με τη λήψη κάποιου μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου.

78 — Κατά την Guardian, τα επιχειρήματά της βασίζονταν σε σημειώσεις οι οποίες αφορούσαν μόνον «τρεις επαφές με ανταγωνιστές και δύο δηλώσεις επιχειρήσεων, καθώς και δύο ή τρεις συναντήσεις».

79 — Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως το Γενικό Δικαστήριο εκλήθη να εξετάσει μόνον περιορισμένο αριθμό παραρτημάτων, κυρίως σημειώσεων που αφορούσαν τις επαφές μεταξύ των ανταγωνιστών (συνολικής εκτάσεως δέκα επτά σελίδων), καθώς και σύντομα αποσπάσματα δύο δηλώσεων επιχειρήσεων. Τα εν λόγω έγγραφα ήταν συντεταγμένα στο σύνολό τους στη γλώσσα διαδικασίας (ήτοι την αγγλική, γλώσσα την οποία κατανοούν σχεδόν όλοι, εν αντιθέσει, επί παραδείγματι, προς τη σλοβάκικη ή τη μαλτέζικη).

80 — Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο δεν καλείτο να λάβει υπόψη ζητήματα «συνάφειας» που ενδέχεται να τεθούν σε παράλληλες προσφυγές και τα οποία δύναται επίσης να έχουν αντίκτυπο επί της διάρκειας της διαδικασίας (βλ., επί παραδείγματι, απόφαση ICI κατά Επιτροπής, T-214/06, EU:T:2012:275, σκέψη 314).

81 — EU:C:1998:608 (σκέψεις 35 και 47).

iii) Επί της σημασίας της υποθέσεως για την Guardian και επί της στάσεώς της κατά τη διαδικασία

137. Η υπόθεση ήταν ιδιαιτέρως σημαντική για την Guardian. Συγκεκριμένα, το ποσό του προστίμου, ύψους 148 εκατομμυρίων ευρώ (έναντι 9,9 εκατομμυρίων ευρώ στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Gascogne κατά Επιτροπής, EU:C:2013:770) αντιστοιχούσε στο 4 % του συνολικού κύκλου εργασιών της. Επιπροσθέτως, η Guardian ουδόλως παρακώλυσε ή επιβράδυνε το έργο της δικαιοσύνης. Το εισαγωγικό δικόγραφο της αποτελείτο από μόλις σαράντα εννέα σελίδες, ενώ η ίδια παραιτήθηκε της δεύτερης ανταλλαγής υπομνημάτων (στοιχείο σπάνιο στις υποθέσεις που άπτονται του δικαίου του ανταγωνισμού)⁸².

138. Επιπροσθέτως, με πρωτοβουλία της, η Guardian υπενθύμισε τρεις φορές στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν είχε ακόμη ορίσει ημερομηνία για την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τονίζοντας κάθε φορά το σημαντικό χρονικό διάστημα που είχε παρέλθει από της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας⁸³, ενώ, εν συνεχεία, επισήμανε εγγράφως σε αυτό ότι, περιέργως, η προφορική διαδικασία παρέμενε ανοικτή τέσσερις μήνες μετά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, χωρίς το Γενικό Δικαστήριο να απευθύνει κάποιο αίτημα στους διαδίκους.

139. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο δεν απηύθυνε στους διαδίκους καμία γραπτή ερώτηση η οποία θα μπορούσε να έχει επιμηκύνει τη διάρκεια του προ της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας σταδίου, καθώς περιορίσθηκε σε μία ερώτηση επί των πραγματικών περιστατικών κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Εξάλλου, όπως προκύπτει, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε καμία πρωτοβουλία προκειμένου να επιταχύνει τη διαδικασία κατά το πρόδηλης αδράνειας διάστημα των τριών ετών και πέντε μηνών. Το συμπέρασμα που συνάγεται εκ των ανωτέρω είναι ότι η ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία συνεπάγεται παράβαση του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, καθώς το Γενικό Δικαστήριο δεν τήρησε τις επιταγές περί εύλογης διάρκειας της δίκης, γεγονός που στοιχειοθετεί κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου σκοπούντος στην απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες⁸⁴.

140. Όπως προκύπτει από την απόφαση Groupe Gascogne κατά Επιτροπής, EU:C:2013:770, και καθόσον η Guardian εκτιμά ότι οι οικονομικές της δυσχέρειες για τις οποίες κάνει λόγο με την αίτησή της αναίρεσεως εμφανίζουν αιτιώδη συνάφεια με τη μη τήρηση, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, της αρχής της εύλογης διάρκειας της δίκης⁸⁵, αυτή δύναται να επικαλεσθεί την εν λόγω αιτιώδη συνάφεια στο πλαίσιο αγωγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δυνάμει των άρθρων 235 ΕΚ και 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ (νυν άρθρα 268 ΣΛΕΕ και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ)⁸⁶.

141. Συναφώς, από την εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου προκύπτει ότι «[σ]το Γενικό Δικαστήριο εναπόκειται επίσης να εκτιμήσει, εξετάζοντας τα αποδεικτικά στοιχεία που θα προσκομιστούν προς τον σκοπό αυτό, τόσο το υποστατό της προβαλλόμενης ζημίας όσο και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της ζημίας και της υπερβολικής διάρκειας της επίμαχης ένδικης διαδικασίας» (σκέψη 88 της εν λόγω αποφάσεως).

82 — Βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέως J. Kokott στην υπόθεση Solvay κατά Επιτροπής (EU:C:2011:256, σκέψη 340). Βλ., στο ίδιο πνεύμα, προτάσεις της ίδιας στην υπόθεση Solvay κατά Επιτροπής (EU:C:2011:257, σκέψη 181).

83 — Προς τούτο η Guardian υπέβαλε μάλιστα στον Πρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου επίσημη αίτηση εκδικάσεως της υποθέσεως κατά προτεραιότητα.

84 — Απόφαση Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής (C-352/98 P, EU:C:2000:361, σκέψη 42).

85 — Η Guardian προβάλλει τη ζημία που απορρέει: α) από διαφυγόν κέρδος εξαιτίας της προσωρινής καταβολής του προστίμου ύψους 111 εκατομμυρίων ευρώ και β) από το κόστος της συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως για το υπόλοιπο ποσό (30 000 ευρώ μηνιαίως) και ζητεί από το Δικαστήριο να μειώσει σημαντικά το ποσό του προστίμου προς αντιστάθμιση της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, προστίμου το οποίο, κατά την εκτίμηση της Guardian, πρέπει να ορισθεί στο 25 % του αρχικού ποσού, προ ενδεχόμενης μειώσεως συνεπεία του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

86 — Βλ. προτάσεις στην υπόθεση Groupe Gascogne κατά Επιτροπής, σημείο 148. Συντάσσομαι με την ανάλυση της γενικής εισαγγελέως E. Sharpston, η οποία, στο σημείο 149 των εν λόγω προτάσεων, διευκρινίζει, σε σχέση με «το ζημιόγONO γεγονός» που δημιουργεί εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης κατά το άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ότι αυτό πρέπει να είναι η εκ μέρους του Δικαστηρίου διαπίστωση της αδικαιολόγητης καθυστερήσεως εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου. Συνεπώς, χρονική αφετηρία της πενταετούς προθεσμίας που ισχύει για την άσκηση αγωγής αποζημιώσεως πρέπει να είναι η ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου.

142. Στο πλαίσιο αυτό, «στην περίπτωση αγωγής αποζημιώσεως λόγω παραβάσεως, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη επειδή δεν τήρησε τις επιταγές σχετικά με την εύλογη διάρκεια της δίκης, στο δικαιοδοτικό αυτό όργανο εναπόκειται, σύμφωνα με το άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να λάβει υπόψη τις γενικές αρχές του δικαίου που εφαρμόζονται στις έννομες τάξεις των κρατών μελών για την εκδίκαση αγωγών λόγω παρόμοιων παραβάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο πρέπει ιδίως να ερευνήσει αν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί, πέρα από την ύπαρξη περιουσιακής ζημίας, μη περιουσιακή βλάβη την οποία έχει ενδεχομένως υποστεί ο διάδικος τον οποίον θίγει η υπέρβαση της διάρκειας και η οποία θα έπρεπε, κατά περίπτωση, να ικανοποιηθεί επαρκώς» (σκέψη 89 της εν λόγω αποφάσεως).

143. Τέλος, «στο Γενικό Δικαστήριο, το οποίο είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 256, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, εναπόκειται να αποφαινεται επί τέτοιων αιτημάτων αποζημιώσεως, κρίνοντας σε δικαστικό σχηματισμό διαφορετικό εκείνου που επιλήφθηκε της ένδικης διαφοράς η διάρκεια της διαδικασίας επί της οποίας επικρίνεται και εφαρμόζοντας τα κριτήρια που καθορίστηκαν στις σκέψεις 85 έως 89 της [αποφάσεως *Groute Gascogne* κατά Επιτροπής]» (σκέψη 90).

IV – Επί των δικαστικών εξόδων

144. Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως γίνεται δεκτή και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικώς τη διαφορά, αυτό αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων. Κατά το άρθρο 138 του ίδιου κανονισμού, το οποίο, δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, τυγχάνει εφαρμογής επί της κατ' αναίρεση δίκης, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, έκαστος εξ αυτών φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

145. Στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθηκε, πρέπει αυτή να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα της Guardian. Αντιθέτως, δεδομένου ότι η Guardian και η Επιτροπή ηττήθηκαν εν μέρει στο πλαίσιο της δίκης στον πρώτο βαθμό, εκάστη εξ αυτών φέρει τα συναφή με τον εν λόγω βαθμό δικαιοδοσίας έξοδά της.

V – Πρόταση

146. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως ακολούθως:

- να διαπιστώσει ότι, με την απόφασή του Guardian Industries και Guardian Europe κατά Επιτροπής (T-82/08, EU:T:2012:494), το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον έκρινε παραδεκτή την επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 10ης Φεβρουαρίου 2012 παρά την εκπρόθεσμη προσκόμισή της, να κηρύξει την εν λόγω επιστολή απαράδεκτη και να την αφαιρέσει από τη δικογραφία·
- να αναιρέσει την εν λόγω απόφαση, καθόσον, το Γενικό Δικαστήριο, επικυρώνοντας την απόφαση της Επιτροπής περί μη συνυπολογισμού των πωλήσεων στη δέσμια αγορά κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων που επιβλήθηκαν στους λοιπούς αποδέκτες της αποφάσεώς της και δημιουργώντας, ως εκ τούτου, διάκριση εις βάρος των αναιρεσειουσών, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο·
- να μειώσει κατά 37 % το ύψος του επιβληθέντος στις αναιρεσειούσες προστίμου, καθορίζοντάς το στο πόσο των 93 240 000 ευρώ αντί του ποσού των 148 000 000 ευρώ·
- να διαπιστώσει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εκδίκασε την υπόθεση εντός ευλόγου χρόνου·

- να αποφασίσει ότι έκαστος των διαδίκων φέρει τα συναφή με τον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας δικαστικά έξοδά του και ότι η Επιτροπή φέρει το σύνολο των δικαστικών εξόδων της κατ' αναίρεση δίκης.